

Z A K O N

O U D Ź B E N I C I M A

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se pripremanje, odobravanje, izbor, izdavanje, povlačenje i praćenje udžbenika i udžbeničkog kompleta, priručnika i dodatnih nastavnih sredstava za osnovnu i srednju školu (u daljem tekstu: škola).

Na pripremanje, odobravanje, izdavanje i povlačenje didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava za ustanove obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: ustanova), kao i njihovo praćenje tokom korišćenja u vaspitno-obrazovnom i obrazovno-vaspitnom radu, shodno se primenjuju odredbe ovog zakona.

Pripremanje, odobravanje i izdavanje udžbenika za ustanovu koja obavlja delatnost visokog obrazovanja uređuje se opštim aktom visokoškolske ustanove, u skladu sa posebnim zakonom.

Termini upotrebljeni u ovom zakonu koji su izraženi u muškom gramatičkom rodu podrazumevaju prirodni muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Udžbenik i priručnik

Član 2.

Udžbenik je osnovno didaktički oblikovano nastavno sredstvo, u bilo kom obliku ili mediju, koje se koristi u obrazovno-vaspitnom radu u školi za sticanje znanja, veština, formiranje stavova, podsticanje kritičkog razmišljanja, unapređenja funkcionalnog znanja i razvoj intelektualnih i emocionalnih karakteristika učenika i polaznika, čiji su sadržaji utvrđeni planom i programom nastave i učenja i koji je odobren u skladu sa ovim zakonom.

Priručnik predstavlja nastavno sredstvo, u bilo kom obliku ili mediju, koje se koristi za sticanje znanja, veština, formiranje vrednosnih stavova i razvoj intelektualnih i emocionalnih karakteristika učenika i polaznika, čiji sadržaj prati plan i program nastave i učenja i koji je odobren u skladu sa ovim zakonom.

Priručnik se može koristiti:

- 1) za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama, uz udžbenik ili samostalno, čiji sadržaj omogućava da se nova dostignuća u naučnoj, umetničkoj, odnosno stručnoj oblasti neposredno primene u obrazovno-vaspitnom radu;
- 2) u osnovnom obrazovanju odraslih za podučavanje, zajedničko i samostalno učenje, vežbanje i samoprocenjivanje;
- 3) za obrazovanje učenika kojima je potrebna dodatna podrška u obrazovanju i koji je pripremljen u skladu sa potrebama i mogućnostima učenika i koriste se u obrazovno-vaspitnom radu u školi za zajedničko i samostalno učenje i vežbanje.

Drugo nastavno sredstvo

Član 3.

Drugo nastavno sredstvo je nastavno sredstvo koje doprinosi ostvarivanju ciljeva datog predmeta, prati udžbenik i može da se koristi za savladavanje, proveru i

proširivanje znanja stečenih korišćenjem udžbenika i za samostalni rad učenika i koje je usklađeno sa programom predmeta i, zavisno od predmeta i razreda, može biti:

- 1) radna sveska;
- 2) zbirka zadataka;
- 3) geografski atlas, istorijski atlas, zidna karta i sl.;
- 4) zbirka tekstova, reprodukcija dokumenata, umetničkih dela, fotografija, ilustracija, crteža i sl.;
- 5) notni zapis;
- 6) digitalni zapis;
- 7) praktikum za vežbe;
- 8) audio zapis;
- 9) audio-vizuelni zapis;
- 10) materijal za konstruktorsko oblikovanje;
- 11) gramatika i rečnik za strani jezik.

Udžbenički komplet

Član 4.

Udžbenički komplet čini udžbenik i drugo nastavno sredstvo za određeni predmet, program ili aktivnost, odnosno nastavnu oblast ili modul (u daljem tekstu: predmet) u određenom razredu.

Sastav udžbeničkog kompleta utvrđuje se Planom udžbenika.

Udžbenik i udžbenički komplet (u daljem tekstu: udžbenik) može da sadrži i elektronski dodatak, koji pomaže učeniku u samostalnom savladavanju, proveri i proširivanju znanja, veština i stavova ili kao podsticaj za kreativni rad i koji je odobren u skladu sa ovim zakonom.

Udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine

Član 5.

Udžbenikom na jeziku i pismu nacionalne manjine smatra se:

- 1) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je izdat na teritoriji Republike Srbije;
- 2) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je prevod udžbenika odobrenog na srpskom jeziku;
- 3) dodatak uz udžbenik koji se koristi za realizaciju prilagođenog dela programa nastave i učenja za predmete od značaja za nacionalnu manjinu;
- 4) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine izdat u stranoj državi, koji je odobren u skladu sa ovim zakonom.

Odredbe ovog zakona koje se odnose na udžbenik, shodno se primenjuju i na dodatak iz stava 1. tačka 3) ovog člana za predmete od značaja za nacionalnu manjinu.

Prilagođeni udžbenik

Član 6.

Prilagođeni udžbenik je prethodno po zakonu odobreni udžbenik, koji je prilagođen obrazovnim potrebama učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Vid prilagođavanja udžbenika utvrđuje tim za inkluzivno obrazovanje škole koju učenik pohađa.

Način prilagođavanja udžbenika propisuje ministar nadležan za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: ministar).

Dodatno nastavno sredstvo

Član 7.

Dodatno nastavno sredstvo je drugo nastavno sredstvo koje nije sastavni deo udžbeničkog kompleta.

Dodatno nastavno sredstvo može da bude i prilagođeno na način koji posebno doprinosi ostvarivanju ciljeva i ishoda datog predmeta. Prilagođeno dodatno nastavno sredstvo prati potrebe i mogućnosti učenika i polaznika kojima je potrebna dodatna podrška.

Didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo

Član 8.

Didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo, koje se koristi u vaspitno-obrazovnom radu u predškolskoj ustanovi, kao i obrazovno-vaspitnom radu u školi i školi za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, je didaktički oblikovan sadržaj, u bilo kom obliku ili mediju, prema uzrastu dece i učenika, kao što su slikovnice, radni listovi, knjige za decu, enciklopedije, igračke, muzičke igračke, muzički instrumenti, igračke sa mehanizmom za pokretanje, audiovizuelna sredstva i drugi predmeti i materijali.

Plan nabavke dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičko igrovnog sredstva

Član 9.

Ustanova je obavezna da u okviru Godišnjeg plana rada predvidi potrebna dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva u vaspitno-obrazovnom i obrazovno-vaspitnom radu.

Odluku o potrebi za dodatnim nastavnim sredstavima, didaktičkim sredstavima i didaktičko igrovnim sredstvima donosi vaspitno-obrazovno veće, odnosno nastavničko veće na obrazloženi predlog stručnih veća.

Dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva čine deo bibliotečko-informacione građe i izvora, u skladu sa zakonom.

Finansiranje udžbenika sredstvima budžeta Republike Srbije

Član 10.

Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, u cilju omogućavanja jednake dostupnosti obrazovanja i vaspitanja donosi odluku o finansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele, odnosno sufinansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele udžbenika i priručnika, a naročito za učenike i polaznike koji su socijalno i materijalno ugroženi, kao i za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Odluka iz stava 1. ovog člana donosi se do 1. marta tekuće godine za narednu školsku godinu.

Odlukom iz stava 1. ovog člana Vlada utvrđuje:

1) nivo i vrstu obrazovanja, razred i predmet za koji će se finansirati, odnosno sufinansirati udžbenici i priručnici;

2) uslove i kriterijume na osnovu kojih učenik, odnosno polaznik ostvaruje pravo na finansiranje, odnosno sufinansiranje.

Izbor i nabavka udžbenika i priručnika utvrđenih odlukom iz stava 1. ovog člana, vrši se u skladu sa ovim zakonom i zakonom koji uređuje oblast javnih nabavki.

Niskotiražni udžbenici

Član 11.

Niskotiražni udžbenik je udžbenik čiji su direktni i indirektni troškovi proizvodnje i zavisni troškovi prodaje veći od maloprodajne cene.

Niskotiražnim udžbenikom smatra se:

- 1) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine;
- 2) udžbenik prilagođen obrazovnim potrebama učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;
- 3) udžbenik za ogledne programe;
- 4) udžbenik za sticanje obrazovanja po posebnim programima (obrazovanje u inostranstvu, programi za talentovane učenike i sl.);
- 5) udžbenik za predmete koje pohađa manje od 2% učenika i polaznika od ukupnog broja učenika i polaznika u generaciji koja pohađa isti program.

Maloprodajna cena udžbenika i priručnika sa PDV-om, koji se izdaje na jeziku i pismu nacionalne manjine, odnosno koji se izdaje sa prilagođenim pismom i/ili formatom za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, ne može biti veća od maloprodajne cene udžbenika i priručnika sa PDV-om na srpskom jeziku koji je preveden, odnosno čije pismo i/ili format je prilagođen.

Izdavač udžbenika ima obavezu da učestvuje u obezbeđivanju sredstava za izdavanje niskotiražnih udžbenika u iznosu 2% ostvarenih neto prihoda od prodatih udžbenika u prethodnoj kalendarskoj godini i da navedena sredstva obračuna i uplati na namenski račun javnog izdavača, najkasnije do 31. marta tekuće godine.

Izdavač udžbenika koji izdaje sve niskotiražne udžbenike koji su tom izdavaču odobreni u skladu sa ovim zakonom, nema obavezu da učestvuje u obezbeđivanju sredstava iz stava 4. ovog člana.

Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, donosi odluku o sufinansiranju pripreme i/ili nabavke niskotiražnih udžbenika, ako sredstva iz stava 4. ovog člana nisu dovoljna za finansiranje izdavanja ili nabavke niskotiražnih udžbenika.

Odluka iz stava 6. ovog člana donosi se do 1. maja tekuće godine za narednu školsku godinu.

Izbor udžbenika iz stava 1. ovog člana vrši se u skladu sa ovim zakonom.

Bliže uslove i druga pitanja od značaja za izdavanje niskotiražnih udžbenika propisuje ministar.

Upotreba jezika i pisma

Član 12.

Udžbenik, priručnik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo izdaje se na srpskom jeziku i ćiriličkom pismu.

Izuzetno, priručnik za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama i elektronski dodatak uz udžbenik mogu da se izdaju na srpskom jeziku i latiničkom

pismu, ukoliko je način izlaganja sadržaja plana i programa nastave i učenja određene stručne oblasti, usled korišćenja Međunarodnog sistema jedinica, u funkciji boljeg predstavljanja i razumevanja sadržaja.

Udžbenik, priručnik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo izdaje se i na jeziku i pismu nacionalne manjine kada se obrazovno-vaspitni rad izvodi na tom jeziku.

Za decu, učenike i odrasle sa smetnjama u razvoju i invaliditetom udžbenik, priručnik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko i didaktičko igrovno sredstvo izdaje se u skladu sa potrebama i mogućnostima dece, učenika i polaznika, kako na srpskom, tako i na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Za izvođenje obrazovnog i vaspitnog rada sa decom, učenicima i odraslima oštećenog vida, udžbenik, priručnik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo izdaje se na Brajevom pismu, u elektronskoj formi ili formatima koji su prilagođeni (sadržaj štampan uvećano, fotografija obrađena za potrebe slabovidnih učenika, fotografska uvećanja, reljefni crteži, sheme, karte, zvučni zapis odnosno drugi oblik i medij).

Udžbenik stranog jezika izdaje se na odgovarajućem stranom jeziku i pismu.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na elektronski dodatak.

Jednake mogućnosti i zabrana diskriminacije

Član 13.

Udžbenik, priručnik, elektronski dodatak uz udžbenik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo svojim sadržajem i oblikom treba da obezbede sprovođenje principa jednakih mogućnosti i uvažavanja različitosti.

Udžbenik, priručnik, elektronski dodatak uz udžbenik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo svojim sadržajem ili oblikom ne smeju da diskriminišu ili dovode u neravnopravan položaj grupe i pojedince ili da podstiču na takvo ponašanje, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije.

II. IZDAVAČI UDŽBENIKA

Član 14.

Izdavanje udžbenika, priručnika, dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva može da obavlja javno preduzeće (u daljem tekstu: javni izdavač), preduzetnik ili drugo pravno lice koje je registrovano za izdavačku delatnost.

Priručnik za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama može da izdaje i udruženje stručnih i umetničkih škola.

Priručnik za učenike i odrasle sa smetnjama u razvoju i invaliditetom može da izdaje i udruženje škola za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i strukovno udruženje defektologa.

Priručnik za obrazovanje odraslih može da izdaje i udruženje škola koje realizuje programe osnovnog obrazovanja odraslih.

Centar za niskotiražne udžbenike

Član 15.

Javni izdavač, za izdavanje niskotiražnih udžbenika iz člana 11. ovog zakona obrazuje Centar za niskotiražne udžbenike kao posebnu organizacionu jedinicu.

Javni izdavač izdaje niskotiražni udžbenik, ako sam izdavač ne izdaje taj niskotiražni udžbenik.

III. PRIPREMANJE UDŽBENIKA

Utvrđivanje plana udžbenika

Član 16.

Planom udžbenika utvrđuju se udžbenici po predmetima ili oblastima, razredima, nivoima obrazovanja i vrsti škole, koji se koriste u obrazovno-vaspitnom radu.

Za stručne predmete u stručnim školama, za polaznike u osnovnom obrazovanju odraslih, planom udžbenika može se propisati i priručnik.

Planom udžbenika definiše se sastav udžbeničkog kompleta, vodeći se principom da je svaka komponenta udžbeničkog kompleta neophodan uslov za ostvarivanje ciljeva određenog predmeta. Svaka komponenta udžbeničkog kompleta ima jasnu funkciju, a sve komponente kompleta čine koherentnu celinu.

Plan udžbenika za osnovno i srednje opšte i umetničko obrazovanje i vaspitanje, opšteobrazovne predmete srednjeg stručnog obrazovanja i vaspitanja i obrazovanja odraslih, na predlog Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: Zavod), po pribavljenom mišljenju Nacionalnog prosvetnog saveta, donosi ministar.

Plan udžbenika za versku nastavu, na predlog Komisije za versku nastavu, obrazovane u skladu sa propisima o osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju, po pribavljenom mišljenju Zavoda, donosi ministar.

Plan udžbenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina i udžbenika za predmete od interesa za nacionalne manjine, na predlog Zavoda i nacionalnih saveta nacionalnih manjina, po pribavljenom mišljenju Nacionalnog prosvetnog saveta, donosi ministar.

Plan udžbenika za stručne predmete u stručnim školama, na predlog Zavoda, po pribavljenom mišljenju Saveta za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih, donosi ministar.

Plan udžbenika ministar donosi istovremeno sa donošenjem plana i programa nastave i učenja, odnosno kada se utvrdi potreba za izmenom postojećeg plana udžbenika.

Predlog iz st. 4, 6. i 7. ovog člana, Zavod istovremeno dostavlja Nacionalnom prosvetnom savetu, odnosno Savetu za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih (u daljem tekstu: nadležni savet) i ministarstvu nadležnom za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Ako nadležni savet ne dostavi mišljenje Ministarstvu, u roku od 45 dana od dana dostavljanja predloga Zavoda, ministar će doneti plan udžbenika bez mišljenja nadležnog saveta.

Plan udžbenika objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku” i na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Sadržina plana udžbenika

Član 17.

Plan udžbenika sadrži:

1) naslov udžbenika za svaki nivo obrazovanja i vrstu škole, po razredima i predmetima;

- 2) naslov priručnika za svaki nivo obrazovanja i vrstu škole, po razredima i predmetima;
- 3) jezik i pismo na kome se izdaje udžbenik, odnosno priručnik.

Standardi kvaliteta udžbenika

Član 18.

Radi postizanja kvalitetnog i uravnoteženog obrazovanja i vaspitanja, zasnovanog na tekovinama i dostignućima savremene nauke, prilagođenog psihofizičkim, uzrasnim i ličnim obrazovnim potrebama svakog deteta, učenika i odraslog, udžbenik mora da bude usklađen sa Standardima kvaliteta udžbenika (u daljem tekstu: Standardi).

Standardi predstavljaju uslove koji se odnose na sadržinu, pedagoško-psihološke zahteve, didaktičku i metodičku obradu, jezičke zahteve, izradu, grafičku, likovnu i tehničku opremljenost udžbenika, zavisno od oblika, medija i namene.

Standarde i uputstvo o njihovoj primeni, na predlog Zavoda, po pribavljenom mišljenju Nacionalnog prosvetnog saveta, donosi ministar.

Standardi se utvrđuju za:

- 1) udžbenike;
- 2) elektronski dodatak;
- 3) priručnike;
- 4) dodatno nastavno sredstvo;
- 5) didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo;
- 6) prilagođene udžbenike i dodatna nastavna sredstva.

Ispunjenost Standarda predstavlja osnov za donošenje stručne ocene kvaliteta rukopisa udžbenika, stručnog mišljenja o kvalitetu rukopisa priručnika, dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva i ekspertskog mišljenja.

Katalog udžbenika

Član 19.

Udžbenik koji je odobren u skladu sa ovim zakonom do 1. februara, uvršćuje se u Katalog udžbenika i može se koristiti u narednoj školskoj godini.

Katalog udžbenika se objavljuje najkasnije do 15. februara na zvaničnoj internet stranici Ministarstva i u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku”.

Katalog udžbenika sadrži sledeće podatke:

- 1) naslov udžbenika;
- 2) naziv predmeta, razred i vrsta škole za koju je udžbenik namenjen;
- 3) ime/imena autora udžbenika;
- 4) broj i datum izdavanja rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika;
- 5) jezik i pismo na kome se izdaje udžbenik;
- 6) pun naziv izdavača;
- 7) napomenu uz udžbenik da je prilagođen, kao i vid prilagođavanja.

Ako je novi program nastave i učenja stupio na snagu nakon 1. juna godine koja prethodi godini u kojoj će se on primenjivati, Katalog udžbenika, odnosno njegov deo koji se odnosi na udžbenike odobrene po novom programu nastave i učenja, objavljuje se nakon dobijanja stručne ocene svih rukopisa udžbenika, koji su u roku od 150 dana od dana stupanja na snagu novog programa nastave i učenja predati na ocenu.

U slučaju donošenja novog programa nastave i učenja, udžbenici koji se nalaze u Katalogu udžbenika po prethodnom programu mogu da se biraju i koriste do odobravanja i uvrščavanja u Katalog udžbenika odobrenog po novom programu nastave i učenja.

Ministarstvo se stara o ažuriranju Kataloga udžbenika tokom cele godine.

Katalog udžbenika se ne ažurira tokom postupka izbora udžbenika u periodu od 60 dana od dana objavljivanja Kataloga udžbenika, osim za udžbenike koji su dobili odobrenje na ekspertizi i radi ispravke tehničkih grešaka.

Izdavač ima pravo da Ministarstvu podnese zahtev da se udžbenici koje povlači iz upotrebe brišu iz Kataloga udžbenika.

Zabranjeno je školi da koristi udžbenik koji nije uvršten u Katalog iz stava 1. ovog člana.

Katalog priručnika

Član 20.

Priručnici odobreni u skladu sa ovim zakonom uvrščuju se u Katalog priručnika.

Katalog iz stava 1. ovog člana sadrži:

- 1) priručnike za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama;
- 2) priručnike za osnovno obrazovanje odraslih;
- 3) priručnike sa prilagođenim pismom i/ili formatom za učenike i odrasle sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Katalog iz stava 1. ovog člana Ministarstvo objavljuje i redovno ažurira na svojoj zvaničnoj internet stranici.

Katalog iz stava 1. ovog člana sadrži sledeće podatke:

- 1) naslov priručnika;
- 2) naziv predmeta, razred i vrsta škole za koju je priručnik namenjen;
- 3) ime/imena autora priručnika;
- 4) broj i datum izdavanja rešenja o odobravanju rukopisa priručnika;
- 5) jezik i pismo na kome se izdaje priručnik;
- 6) pun naziv izdavača;
- 7) napomenu uz priručnik da je prilagođen, kao i vid prilagođavanja.

Zabranjeno je školi da koristi priručnik koji nije uvršten u Katalog iz stava 1. ovog člana.

**Lista dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i
didaktičkih igrovnih sredstava**

Član 21.

Dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktična igrovnna sredstva, odobrena u skladu sa ovim zakonom, uvršćuju se u Listu dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava.

Listu iz stava 1. ovog člana Zavod objavljuje i redovno ažurira na svojoj zvaničnoj internet stranici.

Listu iz stava 1. ovog člana sadrži sledeće podatke:

- 1) naslov dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva;
- 2) naziv predmeta, razred i vrsta škole, odnosno predškolske ustanove za koju su dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovnno sredstvo namenjeni;
- 3) ime/imena autora dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva;
- 4) broj i datum izdavanja rešenja o odobravanju dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva;
- 5) jezik i pismo na kome se se izdaje dodatno nastavno sredstvo, pomagalo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovnno sredstvo;
- 6) pun naziv izdavača;
- 7) napomenu uz dodatno nastavno sredstvo da je prilagođeno, kao i vid prilagođavanja za učenike i polaznike kojima je potrebna dodatna podršku u obrazovanju i vaspitanju.

**IV. ODOBRAVANJE UDŽBENIKA, PRIRUČNIKA, DODATNIH
NASTAVNIH SREDSTAVA, DIDAKTIČKIH SREDSTAVA I
DIDAKTIČKIH IGROVNIH SREDSTAVA**

Podnošenje zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika

Član 22.

Zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika izdavač podnosi Ministarstvu.

Zahtev iz stava 1. ovog člana izdavači mogu podneti tokom čitave godine.

Zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji nacionalni savet ima sedište na teritoriji autonomne pokrajine, podnosi se organu autonomne pokrajine nadležnom za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: Pokrajinski sekretarijat).

Uz zahtev, izdavač podnosi u štampanoj i elektronskoj formi:

- 1) grafički, likovno i tehnički oblikovan rukopis udžbenika u pet primeraka;
- 2) elaborat u pet primeraka;
- 3) odluku nadležnog organa izdavača o usvajanju rukopisa udžbenika;
- 4) saglasnost izdavača da će omogućiti javnom izdavaču i nastavnicima da bez naknade koriste sadržaje udžbenika koji je izabrala njihova škola, radi prilagođavanja udžbenika prema individualnom obrazovnom planu za učenike sa smetnjama u razvoju;

5) saglasnost izdavača da će omogućiti javnom izdavaču da bez naknade koristi sadržaje udžbenika za potrebe izdavanja udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine u slučaju izbora tog udžbenika, ukoliko izdavač ne prihvati obavezu da ga izdaje;

6) saglasnost izdavača da će u slučaju izbora tog udžbenika omogućiti javnom izdavaču da bez naknade koristi sadržaje udžbenika za potrebe izdavanja prilagođenog udžbenika za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom ukoliko izdavač ne prihvati obavezu da sam prilagodi taj udžbenik.

Elaborat iz stava 4. tačka 2) ovog člana sadrži tri stručne ocene kvaliteta rukopisa udžbenika koju daje recenzentska komisija izdavača.

Reczentska komisija iz stava 5. ovog člana ima najmanje tri člana iz reda stručnjaka za odgovarajuću oblast za koju se dostavlja rukopis udžbenika, pri čemu jedan obavezno mora da bude iz redova nastavnika koji neposredno učestvuju u izvođenju nastave.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika za versku nastavu, dostavlja i pozitivno mišljenje Komisije za versku nastavu.

Uz zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika na jeziku i pismu pripadnika nacionalne manjine, izdavač dostavlja prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine i prevod tog udžbenika na srpski jezik, osim za udžbenik maternjeg jezika. Za tačnost prevoda odgovoran je izdavač. Ukoliko nacionalni savet nacionalne manjine ne postupi po zahtevu izdavača za davanje prethodne saglasnosti u roku od 30 dana od dana dostavljanja tog zahteva, smatraće se da je saglasnost data.

Ministarstvo dostavlja Zavodu četiri primerka rukopisa udžbenika i elaborata u štampanoj i elektronskoj formi u roku od deset dana od dana prijema rukopisa od izdavača.

Pokrajinski sekretarijat dostavlja ustanovi nadležnoj za poslove unapređenja i razvoja stručno-istraživačkog rada u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja na teritoriji autonomne pokrajine (u daljem tekstu: Pokrajinski zavod), četiri primerka rukopisa udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine i elaborata u štampanoj i elektronskoj formi u roku od deset radnih dana od dana prijema rukopisa od strane izdavača.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje prevoda odobrenog udžbenika sa srpskog jezika na jezik i pismo nacionalne manjine, dostavlja odobreni udžbenik na srpskom jeziku, prevod tog udžbenika na jezik i pismo nacionalne manjine i prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine. Za tačnost prevoda odgovoran je izdavač. Ukoliko nacionalni savet nacionalne manjine ne postupi po zahtevu izdavača za davanje prethodne saglasnosti u roku od 30 dana od dana dostavljanja tog zahteva, smatraće se da je saglasnost data.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje prilagođenog pisma i/ili formata odobrenog udžbenika za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, dostavlja odobreni udžbenik i rukopis udžbenika sa prilagođenim pismom i/ili formatom.

Postupak odobravanja udžbenika iz st. 11. i 12. ovog člana sprovodi se shodno odredbama ovog zakona koje se odnose na novo izdanje udžbenika.

Uz zahtev izdavač podnosi i dokaz o uplaćenju taksi za stručnu ocenu.

Udžbenici i priručnici za stručne predmete u srednjim stručnim školama oslobađaju se takse za stručnu ocenu.

Visina takse za stručnu ocenu utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od taksi iz stava 16. ovog člana, prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

Stručna ocena kvaliteta rukopisa udžbenika

Član 23.

Stručnu ocenu kvaliteta rukopisa udžbenika (u daljem tekstu: stručna ocena) daje komisija koju iz reda zaposlenih obrazuje Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, bez prava na naknadu.

Ukoliko u Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu nisu zaposlena lica sa odgovarajućim obrazovanjem, angažovaće se druga stručna lica za odgovarajuću oblast za koju je dostavljen rukopis udžbenika.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod dostavlja Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu stručnu ocenu u roku od 60 dana od dana prijema rukopisa od strane Ministarstva.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod će pre donošenja stručne ocene, ukoliko rukopis sadrži nedostatke, jednom vratiti izdavaču rukopis udžbenika na doradu, uz obrazloženje svih uočenih nedostataka, radi njihovog otklanjanja.

Izdavač ima mogućnost da otkloni uočene nedostatke i tako ispravljen rukopis, u tri primerka u elektronskoj i štampanoj formi, vrati Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu u roku od deset radnih dana od dana prijema rukopisa na doradu. Rok za ispravku nedostataka ne uračunava se u rok iz stava 3. ovog člana.

Ukoliko izdavač ne dostavi korigovan tekst rukopisa udžbenika u roku iz stava 5. ovog člana, smatra se da je odustao od zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika, o čemu Zavod, odnosno Pokrajinski zavod obaveštava Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod na osnovu obrazložene stručne ocene, daje predlog da se prihvati ili odbije zahtev za odobravanje rukopisa.

Predlog iz stava 7. ovog člana, zajedno sa obrazloženom stručnom ocenom, Zavod, odnosno Pokrajinski zavod dostavlja Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu i izdavaču. Zavod, odnosno Pokrajinski zavod dostavlja Ministarstvu odnosno Pokrajinskom sekretarijatu i primerak ispravljenog rukopisa udžbenika iz stava 5. ovog člana.

Sve stručne ocene objavljuju se na zvaničnoj internet stranici Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda u roku od 15 dana od dana donošenja rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika.

Ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ne dostavi Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu stručnu ocenu, ministar, odnosno pokrajinski sekretar, u roku od osam dana od dana isteka roka za dostavljanje stručne ocene, zahteva od Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda da u roku od tri dana od dana prijema zahteva dostavi stručnu ocenu.

Izuzetno, ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ni u dodatnom roku iz stava 10. ovog člana, ne dostavi stručnu ocenu, ministar, odnosno pokrajinski sekretar će u roku od osam dana od dana isteka dodatnog roka obrazovati komisiju za pripremu stručne ocene iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru stručnu ocenu u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa.

Na osnovu stručne ocene komisije iz stava 11. ovog člana, ministar, odnosno pokrajinski sekretar u roku od osam dana donosi rešenje o prihvatanju ili odbijanju rukopisa udžbenika.

Sredstva za rad komisije iz stava 11. ovog člana padaju na teret sredstava Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda.

Bliže uslove i kriterijume za izbor drugih stručnih lica iz stava 2. ovog člana i odgovarajućih stručnjaka iz stava 11. ovog člana propisuje ministar.

**Podnošenje zahteva za odobravanje rukopisa priručnika,
dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih
igrovnih sredstava**

Član 24.

Zahtev za odobravanje rukopisa priručnika izdavač podnosi Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu.

Zahtev za odobravanje dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, izdavač podnosi Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu.

Zahtev iz st. 1. i 2. ovog člana izdavač može podneti tokom čitave godine.

Uz zahtev iz st. 1. i 2. ovog člana izdavač podnosi priloge shodno odredbama člana 22. ovog zakona.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava na jeziku i pismu nacionalne manjine, dostavlja prevod istog na srpski jezik i prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine. Za tačnost prevoda odgovoran je izdavač. Ukoliko nacionalni savet nacionalne manjine ne postupi po zahtevu izdavača za davanje prethodne saglasnosti u roku od 30 dana od dana dostavljanja tog zahteva, smatraće se da je saglasnost data.

Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat dostavlja Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu četiri primerka rukopisa priručnika u štampanoj i elektronskoj formi u roku od osam dana od dana prijema.

Uz zahtev izdavač podnosi dokaz o uplaćenju taksi za stručno mišljenje.

Visina takse za stručno mišljenje utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od taksi iz stava 7. ovog člana prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

**Stručno mišljenje o kvalitetu rukopisa priručnika, dodatnih
nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih
sredstava**

Član 25.

Stručno mišljenje o kvalitetu rukopisa priručnika daje komisija koju iz reda zaposlenih formira Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, bez prava na naknadu.

Stručno mišljenje o kvalitetu dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava daje komisija koju iz reda zaposlenih formira Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, bez prava na naknadu.

Ukoliko u Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu, nisu zaposlena lica sa odgovarajućim obrazovanjem, angažovaće se druga stručna lica za odgovarajuću oblast.

Stručno mišljenje iz stava 1. ovog člana, sa predlogom da se rukopis priručnika odobri ili ne odobri, Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, dostavlja

Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu i izdavaču u roku od 45 dana od dana prijema rukopisa.

Na osnovu stručnog mišljenja iz stava 2. ovog člana, Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, rešenjem odobrava dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva u roku od 45 dana od dana prijema rukopisa.

Bliže uslove i kriterijume za izbor drugih stručnih lica iz stava 3. ovog člana propisuje ministar.

Ekspertiza rukopisa udžbenika i ekspertsko mišljenje

Član 26.

Izdavač koji nije saglasan sa stručnom ocenom, može u roku od osam dana od dana prijema stručne ocene podneti Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu, zahtev za ekspertizu rukopisa udžbenika.

Zahtev iz stava 1. ovog člana Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat, dostavlja nadležnom savetu u roku od osam dana od dana prijema.

Nadležni savet obrazuje tročlanu stručnu komisiju koju čine stručnjaci iz odgovarajuće oblasti za koju se podnosi zahtev za ekspertizu rukopisa udžbenika.

Lica koja su učestvovala u izradi stručne ocene rukopisa udžbenika ne mogu biti imenovana u stručnu komisiju iz stava 3. ovog člana.

Stručna komisija iz stava 3. ovog člana vrši ekspertizu rukopisa na osnovu Standarda i daje obrazloženo ekspertsko mišljenje u pisanoj formi, koje nadležni savet u roku od 45 dana od dana prijema zahteva iz stava 1. ovog člana dostavlja Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu.

Stručna komisija donosi odluku većinom glasova.

Izuzetno, ako nadležni savet, u roku iz stava 5. ovog člana, ne dostavi ekspertsko mišljenje, ministar, odnosno pokrajinski sekretar će u roku od osam dana od dana protoka roka iz stava 5. ovog člana formirati komisiju za pripremu ekspertskog mišljenja iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija za pripremu ekspertskog mišljenja dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru ekspertsko mišljenje u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa.

Na osnovu ekspertskog mišljenja komisije iz stava 7. ovog člana, ministar, odnosno pokrajinski sekretar donosi rešenje o prihvatanju ili odbijanju rukopisa udžbenika.

Taksu za troškove ekspertize rukopisa udžbenika snosi izdavač.

Sredstva za rad komisije iz st. 3. i 7. ovog člana padaju na teret budžeta Republike Srbije, a visinu naknade za rad članova, propisuje ministar.

Na postupak ekspertize rukopisa priručnika shodno se primenjuju odredbe ovog člana.

Zabranjeno je izdavaču da kontaktira i vrši uticaj na članove komisije iz st. 3. i 7. ovog člana u toku postupka davanja ekspertskog mišljenja.

Visina takse za troškove ekspertize rukopisa udžbenika utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od taksi iz stava 13. ovog člana, prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

Bliže uslove i kriterijume za izbor stručnjaka iz st. 3. i 7. ovog člana propisuje ministar.

Sukob interesa

Član 27.

U postupku odobravanja rukopisa udžbenika, priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, lice koje učestvuje u postupku davanja stručne ocene, stručnog mišljenja, odnosno ekspertskog mišljenja, pre početka rada potpisuje izjavu da nije autor udžbenika za osnovnu i srednju školu, kao i priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, nije zaposlen kod izdavača, angažovan ili poslovno povezan sa njim, da nije povezan sa odgovornim licem izdavača, da on ili lice povezano sa njim nemaju posrednu ili neposrednu korist odnosno pogodnost kod izdavača ili odgovornog lica izdavača, odnosno da ne postoje drugi zakonom propisani uslovi za njegovo izuzeće.

Odgovornim licem izdavača iz stava 1. ovog člana smatra se lice ovlašćeno za zastupanje i urednik.

Postojanje uslova iz stava 1. ovog člana utvrđuje po službenoj dužnosti ili na zahtev državnog organa, pravnog ili fizičkog lica:

- 1) Zavod, odnosno Pokrajinski zavod prilikom obrazovanja komisije iz člana 23. st. 1. i 2, člana 25. st. 1. i 2. i člana 40. st. 6. i 7. ovog zakona, na osnovu izjave iz stava 1. ovog člana;
- 2) nadležni savet prilikom obrazovanja komisije iz člana 26. stav 3. ovog zakona, na osnovu izjave iz stava 1. ovog člana;
- 3) ministar, odnosno pokrajinski sekretar prilikom obrazovanja komisije iz člana 23. stav 11. i člana 26. stav 7. ovog zakona, na osnovu izjave iz stava 1. ovog člana.

Nadležnost za odobravanje rukopisa udžbenika

Član 28.

Ministar odobrava rukopis udžbenika na predlog Zavoda, odnosno na osnovu ekspertskog mišljenja, ako je sproveden postupak ekspertize rukopisa udžbenika.

Ministar odobrava rukopis udžbenika za versku nastavu, na predlog Zavoda i na osnovu pozitivnog mišljenja Komisije za versku nastavu, odnosno na osnovu ekspertskog mišljenja, ako je sproveden postupak ekspertize.

Ministar, odnosno pokrajinski sekretar odobrava rukopis udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine, na predlog Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda i na osnovu prethodne saglasnosti nacionalnog saveta nacionalne manjine, odnosno na osnovu ekspertskog mišljenja, ako je sproveden postupak ekspertize rukopisa udžbenika.

Nadležnost za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava

Član 29.

Ministar odobrava rukopis priručnika na predlog Zavoda, odnosno na osnovu ekspertskog mišljenja, ako je sproveden postupak ekspertize.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod odobrava dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva.

Nadležnost za odobravanje rukopisa udžbenika i priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih

igrovnih sredstava na jeziku i pismu nacionalne manjine na teritoriji autonomne pokrajine

Član 30.

Pokrajinski sekretarijat odobrava rukopis udžbenika i priručnika na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji nacionalni savet nacionalne manjine ima sedište na njenoj teritoriji, na predlog Pokrajinskog zavoda, odnosno na osnovu ekspertskeg mišljenja, ako je sproveden postupak ekspertize, a na osnovu prethodne saglasnosti nacionalnog saveta nacionalne manjine, i to:

- 1) udžbenik i priručnik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je izdat na teritoriji Republike Srbije;
- 2) dodatak uz udžbenik koji se koristi za realizaciju prilagođenog dela programa nastave i učenja za predmete od značaja za nacionalnu manjinu;
- 3) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je prevod udžbenika odobrenog na srpskom jeziku;
- 4) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine izdat u stranoj državi.

Pokrajinski zavod odobrava dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovnna sredstva na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji nacionalni savet nacionalne manjine ima sedište na teritoriji autonomne pokrajine.

Postupak iz stava 1. ovog člana sprovodi se shodno odredbama čl. 22-26. ovog zakona.

Postupak iz stava 2. ovog člana sprovodi se u skladu sa odredbama čl. 24. i 25. ovog zakona.

Pokrajinski sekretarijat u roku od osam dana od dana donošenja rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika i priručnika dostavlja Ministarstvu obaveštenje o odobrenim udžbenicima i priručnicima iz stava 1. ovog člana.

Ukoliko Pokrajinski sekretarijat ne dostavi Ministarstvu obaveštenje iz stava 5. ovog člana, ministar u roku od osam dana od dana isteka roka za dostavljanje obaveštenja donosi rešenje kojim se odobrava rukopis udžbenika i priručnika.

Rešenje iz stava 6. ovog člana ministar dostavlja izdavaču u roku od osam dana od dana donošenja.

Pokrajinski zavod u roku od osam dana od dana donošenja rešenja o odobravanju dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava dostavlja Zavodu obaveštenje o odobrenim dodatnim nastavnim sredstvima, didaktičkim sredstvima i didaktičkim igrovnim sredstvima iz stava 2. ovog člana.

Udžbenike i priručnike iz stava 1. ovog člana Ministarstvo uvršćuje u Katalog udžbenika i Katalog priručnika iz čl. 19. i 20. ovog zakona.

Dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovnna sredstva na jeziku i pismu nacionalne manjine iz stava 2. ovog člana Zavod uvršćuje na listu iz člana 21. ovog zakona.

Sadržina rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika

Član 31.

Ministar, odnosno pokrajinski sekretar donosi rešenje o odobravanju rukopisa udžbenika u roku od osam dana od dana prijema predloga iz člana 23. stav 7. ovog zakona, odnosno ekspertskeg mišljenja iz člana 26. st. 5. i 7. ovog zakona.

Rešenje iz stava 1. ovog člana sadrži:

- 1) naslov udžbenika;
- 2) naziv predmeta, kao i razred i vrstu škole za koju je udžbenik namenjen;
- 3) ime/imena autora;
- 4) jezik i pismo na kome se udžbenik izdaje;
- 5) pun naziv izdavača;
- 6) poziv na obrazloženi predlog Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda da se rukopis udžbenika odobri.

Ukoliko je izdavač podneo zahtev za ekspertizu rukopisa udžbenika, rešenje sadrži i poziv na ekspertsko mišljenje, koje se dostavlja u prilogu rešenja iz stava 1. ovog člana i čini njegov sastavni deo.

Rešenje iz stava 1. ovog člana konačno je u upravnom postupku.

Ministar, odnosno pokrajinski sekretar, donosi rešenje o odobravanju rukopisa priručnika, shodno odredbama ovog člana.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, donosi rešenje o odobravanju dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, shodno odredbama ovog člana.

Sadržina rešenja o odbijanju zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika

Član 32.

Ministar, odnosno pokrajinski sekretar, donosi rešenje o odbijanju zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika nakon isteka roka za podnošenje zahteva za ekspertizu iz člana 26. stav 1. ovog zakona, odnosno u roku od 15 dana od dana prijema ekspertske mišljenja.

Rešenje iz stava 1. ovog člana sadrži:

- 1) naslov rukopisa udžbenika;
- 2) naziv predmeta, kao i razred i vrstu škole za koju je rukopis udžbenika pripremljen;
- 3) ime/imena autora;
- 4) jezik i pismo na kome je rukopis udžbenika pripremljen;
- 5) pun naziv izdavača;
- 6) poziv na obrazloženi predlog Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda da se rukopis udžbenika ne odobri.

Ukoliko je izdavač podneo zahtev za ekspertizu rukopisa udžbenika, rešenje sadrži i poziv na ekspertsko mišljenje, koje se dostavlja u prilogu rešenja iz stava 1. ovog člana i čini njegov sastavni deo.

Rešenje iz stava 1. ovog člana konačno je u upravnom postupku.

Ministar, odnosno pokrajinski sekretar donosi rešenje o odbijanju zahteva za odobravanje rukopisa priručnika, shodno odredbama ovog člana.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, donosi rešenje o odbijanju dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, shodno odredbama ovog člana.

Obustava i prekid postupka odobravanja rukopisa udžbenika

Član 33.

Ako se tokom postupka za odobravanje rukopisa udžbenika pravnosnažnom sudskom odlukom utvrdi da je povređeno autorsko pravo, ministar donosi rešenje o obustavljanju postupka, a ako je udžbenik odobren, povlači se iz upotrebe na kraju školske godine u kojoj se donosi rešenje o povlačenju udžbenika.

Ako se u sudskom ili drugom postupku donese odluka kojom se određuje privremena mera zabrane izdavanja i upotrebe udžbenika ministar donosi rešenje o prekidu postupka, a ako je udžbenik odobren povlači se iz upotrebe na kraju školske godine u kojoj se donosi rešenje o povlačenju udžbenika.

Rešenja iz st. 1. i 2. ovog člana konačna su u upravnom postupku.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na obustavu i prekid postupka odobravanja rukopisa priručnika.

V. IZBOR I PRAĆENJE UDŽBENIKA

Izbor udžbenika

Član 34.

Škola iz Kataloga udžbenika bira udžbenik za svaki predmet u svakom razredu, o čemu obaveštava Savet roditelja.

Odluku o izboru udžbenika donosi nastavničko veće na obrazložen predlog stručnih veća za oblasti predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu.

Odluku o izboru udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine donosi nastavničko veće na obrazložen predlog stručnih veća za oblasti predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu koji izvode nastavu na jeziku nacionalne manjine.

Ukoliko u Katalogu udžbenika nema odobrenih udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, škole od odobrenih udžbenika na srpskom jeziku vrše izbor udžbenika koji će biti preveden na jezik i pismo nacionalne manjine.

Udžbenik iz stava 4. ovog člana, koji je izabran za korišćenje za najveći broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine u odnosu na ukupan broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu te nacionalne manjine, koristiće se u svim školama u kojima se obrazovno-vaspitni rad ostvaruje na tom jeziku i pismu.

Ministar, na osnovu odluke koju škola dostavlja Ministarstvu, utvrđuje koji je udžbenik iz stava 5. ovog člana, izabran za korišćenje od strane najvećeg broja učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, o čemu obaveštava izdavača.

Izdavač u roku od osam dana obaveštava Ministarstvo da li će sam izdati izabrani udžbenik. Ukoliko izdavač ne izdaje izabrani udžbenik ministar obaveštava javnog izdavača, koji je u obavezi da ga prevede.

Učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, koriste udžbenike koje je izabrala škola u skladu sa odlukom iz st. 2. i 3. ovog člana.

U svim odeljenjima istog razreda iste škole, za isti predmet po pravilu se koristi isti udžbenik jednog izdavača.

Odluku iz st. 2. i 3. ovog člana škola dostavlja Ministarstvu u roku od 60 dana od dana objavljivanja Kataloga udžbenika.

Ukoliko škola ne dostavi odluku o izboru udžbenika, Ministarstvo će u roku od pet radnih dana od dana isteka roka iz stava 10. ovog člana, doneti odluku da se u

školi koriste udžbenici iz Kataloga udžbenika koji su najzastupljeniji na teritoriji nadležne školske uprave.

Izbor udžbenika se vrši za period od četiri školske godine.

Izuzetno, odluku o promeni udžbenika može doneti nastavničko veće na obrazloženi predlog stručnih veća za oblast predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu, o čemu u roku od osam dana od dana donošenja odluke obaveštava Ministarstvo.

Za školsku godinu u kojoj se prvi put primenjuje novi program nastave i učenja, udžbenici se biraju na period od jedne školske godine.

Konačna odluka o udžbenicima koji će se koristiti u nastavi škola objavljuje se na vidnom mestu u školi i ta odluka obavezujuća je za sve koji učestvuju u obrazovno-vaspitnom radu.

Podatke o udžbenicima iz konačne odluke iz stava 15. ovog člana, škola unosi u elektronski registar udžbenika, koji vodi Ministarstvo.

Elektronski registar udžbenika javno je dostupan na zvaničnoj internet stranici Ministarstva i sadrži podatke iz člana 31. stav 2. tač. 1)–5) ovog zakona.

Spisak izabranih udžbenika, zajedno sa obrazloženim predlogom, škola čuva u papirnoj i elektronskoj formi, u skladu sa zakonom.

Korišćenje dodatnog nastavnog sredstva

Član 35.

Nastavnik može preporučiti učenicima korišćenje dodatnog nastavnog sredstva.

Dodatno nastavno sredstvo može da se koristi, ali bez uslovljavanja kupovine od strane roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika.

Nastavnik čini težu povredu radne obaveze ukoliko od učenika zahteva da kupi dodatno nastavno sredstvo.

Kupovina dodatnog nastavnog sredstva od strane roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika može se vršiti isključivo po pribavljenoj saglasnosti Saveta roditelja i pribavljenoj pojedinačnoj saglasnosti svakog roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika učenika.

Član 36.

Škola, uz saglasnost ili na zahtev Saveta roditelja, može u skladu sa svojim mogućnostima, da pomogne u obezbeđivanju svih izabranih udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava, ukoliko se time roditeljima, odnosno drugim zakonskim zastupnicima olakšava pribavljanje potrebnih udžbenika.

Izdavaču je zabranjeno da učini, a predškolskoj ustanovi, školi i zaposlenom da primi svaku donaciju, poklon ili reprezentaciju, učinjenu na neposredan ili posredan način, u bilo kojem iznosu ili obliku.

Donacijom, poklonom ili reprezentacijom iz stava 2. ovog člana ne smatra se predstavljanje udžbenika, reprezentacije male vrednosti, kao i besplatni primerci udžbenika koje izdavač daje radi realizacije izbora udžbenika.

Praćenje udžbenika

Član 37.

Kvalitet udžbenika i rezultate korišćenja u obrazovno-vaspitnom radu kontinuirano prati Zavod, u skladu sa zakonom.

Bliže uslove o načinu praćenja kvaliteta udžbenika i rezultata korišćenja u obrazovno-vaspitnom radu propisuje ministar

VI. IZDAVANJE UDŽBENIKA

Obaveze izdavača udžbenika

Član 38.

Obaveza izdavača čiji je udžbenik uvršten u Katalog udžbenika, osim obaveza utvrđenih propisima o izdavanju publikacija i propisima o obaveznom primerku publikacija, jeste da:

- 1) objavi udžbenik prema rukopisu koji je odobren;
- 2) obezbedi udžbenike u dovoljnom broju primeraka prema iskazanim potrebama škola i korisnika, za školsku godinu u kojoj je objavljen Katalog udžbenika;
- 3) učini udžbenik dostupnim prodajnoj mreži, najkasnije do 15. avgusta tekuće za narednu školsku godinu;
- 4) primerak odobrenog udžbenika dostavi Zavodu, najkasnije do 15. avgusta godine u kojoj je udžbenik prvi put objavljen u Katalogu udžbenika;
- 5) dostavi rukopis udžbenika javnom izdavaču po nalogu ministra;
- 6) uplati sredstva u visini od 2% od neto prihoda ostvarenog od prodaje udžbenika u prethodnoj kalendarskoj godini najkasnije do 31. marta tekuće godine, ukoliko ne izdaje niskotiražne udžbenike.

Sredstva iz stava 1. tačka 6) ovog člana, uplaćuju se na namenski račun javnog izdavača, a koriste se za namene utvrđene članom 11. ovog zakona.

Kao sredstvo obezbeđenja za ispunjenje obaveze iz stava 1. tačka 6) ovog člana, odnosno za dobro izvršenje posla izdavanja niskotiražnih udžbenika, izdavač najkasnije do 1. juna godine u kojoj se objavljuje Katalog udžbenika, dostavlja Ministarstvu menicu u visini od 2% od projektovanog neto prihoda, koji se izračunava na osnovu tiraža koji predstavlja broj udžbenika potreban za sve učenike koji pohađaju škole koje su izabrale udžbenike tog izdavača pre objavljivanja Kataloga udžbenika, za jednu školsku godinu.

Obaveze izdavača iz stava 1. tač. 1)–4) ovog člana odnose se i na izdavače čiji su priručnici uvršteni u Katalog priručnika.

Sadržina udžbenika objavljenog u Katalogu udžbenika

Član 39.

Udžbenik koji je objavljen u Katalogu udžbenika, osim podataka utvrđenih propisima o izdavanju publikacija, sadrži i:

- 1) naslov;
- 2) naziv predmeta ili oblasti, razred i vrstu škole za koju se izdaje;
- 3) broj i datum akta kojim je rukopis odobren za izdavanje i upotrebu u školi;
- 4) posebne napomene u vezi sa izdavanjem i korišćenjem.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju na priručnike, dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva.

Novo izdanje udžbenika

Član 40.

Novo izdanje udžbenika koje se izdaje sa nepromenjenim sadržajem, ne podleže ponovnom odobravanju.

Promenom sadržaja ne smatra se:

1) ispravljanje grešaka i omaški u tekstu (imena, nazivi, brojevi, pravopisne greške, zastarele ilustracije i sl.);

2) izmene i/ili dopune koje nastaju iz potrebe da se izvrši usklađivanje sa promenom propisa, izuzev propisa koji se odnose na Standarde, plan udžbenika i plan i program nastave i učenja;

3) izmene i/ili dopune na osnovu zvaničnih podataka (naučni podaci, merne jedinice, tehničke, tehnološke i druge oznake);

4) unapređivanje didaktičkog oblikovanja udžbenika kojim se menja, odnosno dopunjuje najviše do 10% sadržaja.

Izdavač najkasnije do 15. maja tekuće godine za narednu školsku godinu podnosi Ministarstvu zahtev za utvrđivanje da novo izdanje odobrenog udžbenika sadrži izmene i dopune u skladu sa stavom 2. ovog člana.

Uz zahtev, izdavač dostavlja u štampanoj i elektronskoj formi dva primerka rukopisa novog izdanja udžbenika, obrazloženje izmena i dopuna udžbenika i dokaz o uplati takse.

Ministarstvo, u roku od osam dana od dana prijema zahteva iz stava 3. ovog člana, dostavlja Zavodu rukopis novog izdanja udžbenika u štampanoj i elektronskoj formi i obrazloženje izmena i dopuna udžbenika.

Zavod u roku od 30 dana od dana prijema rukopisa iz stava 5. ovog člana, dostavlja Ministarstvu i izdavaču stručno mišljenje komisije koju formira iz reda zaposlenih da je novo izdanje udžbenika izmenjeno u skladu sa stavom 2. ovog člana i da ne podleže ponovnom odobravanju, odnosno da predati rukopis ne predstavlja novo izdanje udžbenika.

Ukoliko u Zavodu nisu zaposlena lica sa obrazovanjem iz odgovarajuće oblasti za koju se podnosi zahtev iz stava 3. ovog člana, mogu se angažovati druga stručna lica.

Ministar u roku od osam dana od dana prijema stručnog mišljenja iz stava 6. ovog člana donosi rešenje, kojim utvrđuje da li novo izdanje udžbenika predstavlja izdanje sa nepromenjenim sadržajem.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na udžbenike koje odobrava Pokrajinski sekretarijat.

Odredbe st. 4–8. ovog člana shodno se primenjuju na postupak odobravanja udžbenika iz člana 22. st. 11. i 12. ovog zakona.

Visina takse iz stava 4. ovog člana utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od takse iz stava 4. ovog člana, prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

VII. POVLAČENJE UDŽBENIKA IZ UPOTREBE

Član 41.

Udžbenik se povlači iz upotrebe u slučaju:

- 1) da nije objavljen u skladu sa odobrenim rukopisom;
- 2) da je pravosnažnom sudskom odlukom utvrđena povreda autorskog prava iz člana 33. ovog zakona;
- 3) da izdavač ne obezbedi izabrani udžbenik prema iskazanim potrebama škola, u skladu sa ovim zakonom;
- 4) da je tokom korišćenja određenog udžbenika procenjeno da se njegovom upotrebom ne obezbeđuje ostvarivanje ciljeva i ishoda obrazovanja i vaspitanja.

Zahtev za povlačenje udžbenika Ministarstvu može podneti svako zainteresovano pravno lice, fizičko lice ili državni organ.

U slučaju podnošenja zahteva za povlačenje udžbenika iz razloga utvrđenog stavom 1. tačka 1) ovog člana, Ministarstvo pribavlja mišljenje Zavoda u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva za povlačenje udžbenika.

Ministarstvo na osnovu pribavljenog mišljenja Zavoda, zahteva od izdavača da u roku od 30 dana izda udžbenik u skladu sa odobrenim rukopisom i zameni sve primerke povučenog udžbenika koje mu škola dostavi.

Po dobijanju zahteva izdavač je dužan da u roku od tri dana potvrdi Ministarstvu da će postupiti u skladu sa stavom 4. ovog člana, u suprotnom, ministar donosi rešenje o povlačenju udžbenika.

U slučaju podnošenja zahteva za povlačenje udžbenika iz razloga utvrđenog stavom 1. tačka 4) ovog člana, Ministarstvo pribavlja mišljenje Zavoda u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva za povlačenje udžbenika.

Ako Zavod oceni da je zahtev za povlačenje udžbenika opravdan, jer se njegovim korišćenjem ne obezbeđuje ostvarivanje ciljeva i ishoda obrazovanja i vaspitanja, upućuje izdavaču obrazloženje sa svim uočenim nedostacima. Ukoliko izdavač u roku od deset radnih dana ne dostavi Zavodu ispravljen rukopis udžbenika, Zavod predlaže ministru da donese rešenje o povlačenju udžbenika iz upotrebe.

Rešenje o povlačenju udžbenika konačno je u upravnom postupku.

Udžbenik se povlači iz upotrebe u roku od 15 dana od dana donošenja rešenja iz stava 8. ovog člana, o čemu Ministarstvo obaveštava škole koje koriste povučeni udžbenik.

Škola koja koristi udžbenik koji je povučen iz upotrebe na osnovu stava 1. tač. 2) i 4) ovog člana nastaviće da ga koristi do kraja tekuće školske godine.

U slučaju iz stava 1. tačka 2) ovog člana ministar donosi rešenje kojim se udžbenik povlači na kraju tekuće školske godine, a u slučaju da je pravosnažnom sudskom odlukom naloženo da se predmetni udžbenik odmah povuče iz upotrebe, Ministarstvo će u roku od tri dana od dana saznanja za postojanje pravosnažne sudske odluke, zatražiti od izdavača da u roku od osam dana dostavi dokaz da je na osnovu pravosnažne sudske odluke isplatio naknadu vlasniku autorskih prava, u suprotnom Ministarstvo će aktivirati menicu iz člana 38. stav 3. ovog zakona radi isplate naknade vlasniku autorskog prava kako bi se udžbenik koristio do kraja školske godine.

U slučaju iz stava 1. tač. 1) i 3) ovog člana Ministarstvo obaveštava škole koje su odabrale udžbenik koji je povučen iz upotrebe da u roku od tri dana izaberu drugi udžbenik iz Kataloga udžbenika, a ukoliko u Katalogu udžbenika postoji samo udžbenik koji je povučen iz upotrebe Ministarstvo će u roku od tri dana naložiti javnom izdavaču da izda nedostajući udžbenik. Izdavanje nedostajućeg udžbenika finansira se sredstvima iz aktivirane menice izdavača iz člana 38. stav 3. ovog zakona, čiji je udžbenik povučen.

Škola o izboru iz stava 12. ovog člana obaveštava Ministarstvo, o čemu Ministarstvo u roku od tri dana obaveštava izdavača čiji je udžbenik škola izabrala.

Povučeni udžbenik briše se iz Kataloga udžbenika.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na udžbenike koje je odobrio Pokrajinski sekretarijat.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na priručnike odobrene u skladu sa ovim zakonom.

VIII. NADZOR

Član 42.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši Ministarstvo, u skladu sa zakonom.

IX. KAZNE NE ODREDBE

Član 43.

Novčanom kaznom od 1.000.000 do 2.000.000 dinara kazniće se za prekršaj izdavač – pravno lice, odnosno preduzetnik, novčanom kaznom u iznosu od 250.000 od 500.000 dinara ako:

- 1) kontaktira i vrši uticaj na članove stručne komisije i lica koja učestvuju u postupku davanja ekspertskeg mišljenja (član 26. stav 12);
- 2) učini donaciju, poklon ili reprezentaciju (član 36. stav 2);
- 3) ne dostavi Ministarstvu menicu (član 38. stav 3).

Novčanom kaznom od 100.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj izdavač – pravno lice, odnosno preduzetnik, novčanom kaznom u iznosu od 50.000 od 250.000 dinara ako:

- 1) prodaje udžbenik i priručnik, koji se izdaje na jeziku i pismu nacionalne manjine, odnosno koji se izdaje sa prilagođenim pismom i/ili formatom za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom po većoj maloprodajnoj ceni od maloprodajne cene udžbenika i priručnika sa PDV-om na srpskom jeziku, koji je preveden, odnosno čije pismo i/ili format je prilagođen (član 11. stav 3);
- 2) ako ne dostavi primerak udžbenika Zavodu (član 38. stav 1. tačka 4).

Novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara kazniće se odgovorno lice izdavača – pravnog lica za prekršaj iz st. 1. i 2. ovog člana.

Član 44.

Novčanom kaznom od 100.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj škola ako:

- 1) koristi udžbenik koji nije uvršten u Katalog udžbenika (član 19. stav 9);
- 2) koristi priručnik koji nije uvršten u Katalog priručnika (član 20. stav 5);
- 3) ne sprovede izbor udžbenika u skladu sa članom 34. ovog zakona.

Novčanom kaznom od 200.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj škola, odnosno predškolska ustanova ako primi donaciju, poklon ili reprezentaciju učinjenu na neposredan ili posredan način od izdavača (član 36. stav 2).

Novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara kazniće se i direktor, odnosno odgovorno lice škole za prekršaj iz stava 1. ovog člana.

Novčanom kaznom od 100.000 do 150.000 dinara kazniće se i direktor, odnosno odgovorno lice škole, odnosno predškolske ustanove, za prekršaj iz stava 2. ovog člana.

Član 45.

Novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara kazniće se lice koje daje stručnu ocenu, stručno mišljenje, odnosno ekspertsko mišljenje, ukoliko:

- 1) ne da stručnu ocenu u skladu sa članom 23. ovog zakona;
- 2) ne da stručno mišljenje, u skladu sa članom 25. ovog zakona;
- 3) ne da ekspertsko mišljenje u skladu sa članom 26. ovog zakona;
- 4) odbije da potpiše, odnosno potpiše neistinitu izjavu o sukobu interesa (član 27. stav 1).

X. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 46.

Postupci za odobravanje rukopisa udžbenika koji su započeti po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po propisima prema kojima su započeti.

Postupak izbora udžbenika iz Kataloga udžbenika sprovede se po odredbama ovog zakona.

Udžbenici koje su škole odabrale za korišćenje u nastavi od školske 2016/2017. godine do školske 2018/2019. godine koristiće se u tim školama do promene programa nastave i učenja.

Udžbenici koji su odobreni na osnovu Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima („Službeni glasnik RS”, broj 72/09) i Zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 68/15 i 113/17 – dr. zakon) ostaju u upotrebi do promene plana i programa nastave i učenja, odnosno do odobravanja udžbenika usklađenog sa novim planom i programom nastave i učenja.

Priručnici za obrazovanje odraslih pripremljeni u okviru projekta „Druga šansa – Razvoj sistema funkcionalnog osnovnog obrazovanja odraslih” ostaju u upotrebi, besplatni su za polaznike i mogu se preuzeti u elektronskoj formi sa zvanične internet stranice Ministarstva.

Udruženja škola koje realizuju program osnovnog obrazovanja odraslih mogu da izdaju priručnike iz stava 5. ovog člana.

Priručnici iz stava 5. ovog člana mogu se finansirati u skladu sa odlukom Vlade iz člana 10. ovog zakona ili iz drugih izvora.

Katalog udžbenika osnovne škole u delu koji se odnosi na prvi i peti razred, koji će se koristiti od školske 2018/2019. godine, biće objavljen najkasnije do 30. aprila 2018. godine.

Odluku o izboru udžbenika za prvi i peti razred, koji će se koristiti od školske 2018/2019. godine, škole dostavljaju Ministarstvu najkasnije do 15. maja 2018. godine.

Član 47.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 68/15 i 113/17 – dr. zakon).

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona doneće se u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Podzakonski akti doneti do stupanja na snagu ovog zakona primenjuju se ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom, do donošenja novih podzakonskih akata na osnovu ovog zakona.

Javni izdavač će usaglasiti organizaciju i način rada sa ovim zakonom, u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 48.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje Zakona o udžbenicima sadržan je u članu 97. tačka 10. Ustava Republike Srbije, prema kome Republika Srbija uređuje i obezbeđuje, između ostalog, sistem u oblasti obrazovanja.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Reforma obrazovanja i vaspitanja započeta je 2002. godine, Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o osnovnoj školi („Službeni glasnik RS”, broj 22/02) i Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o srednjoj školi („Službeni glasnik RS”, broj 23/02). U sklopu prve faze reforme obrazovanja i vaspitanja, izvršene su izmene ovih zakona koje su se odnosile na demokratizaciju, decentralizaciju i depolitizaciju sistema obrazovanja u upravljanju, rukovođenju i kontroli rada škole.

Donošenjem sistemskog Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 62/03, 64/03 – ispravka, 58/04, 62/04 – ispravka, 101/05 – dr. zakon i 79/05 – dr. zakon) nastavljena je započeta reforma sistema obrazovanja i vaspitanja koja je zahtevala novi kvalitet u obrazovanju, koji se, između ostalog, obezbeđuje i kvalitetnim udžbenicima. Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja data je mogućnost da se za isti predmet koristi više udžbenika. Takvo rešenje je zahtevalo stvaranje zakonskih mogućnosti da se i privatni izdavači uključe u izdavanje udžbenika za osnovnu i srednju školu. Kako to nije bilo moguće prema ranije važećem Zakonu o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima, na osnovu pravilnika o programu oglada, u skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja uvedeni su i privatni izdavači. U toku primene oglada i postupku njegove evaluacije, konstatovano je da postoje problemi zbog nedostatka standarda kvaliteta udžbenika, jer se odobravanje udžbenika, kako za privatne, tako i za javnog izdavača obavljalo bez propisanih standarda, što je stvaralo pravnu nesigurnost za sve izdavače na tržištu.

Tekst Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima, koji je donet 1993. godine, a izmenjen 2006. godine, neophodno je bilo izmeniti radi uspostavljanja pravnog i institucionalnog okvira u pogledu nadležnosti i postupka odobravanja udžbenika, kako bi se obezbedilo usaglašavanje rešenja u oblasti izdavanja udžbenika i drugih nastavnih sredstava sa rešenjima propisanim Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, kao i sa propisima Evropske unije, u skladu sa Nacionalnim programom integracije Republike Srbije u Evropskoj uniji.

Do donošenja Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja iz 2003. godine pripremanje, odobravanje i izdavanje udžbenika za osnovnu i srednju školu bilo je uređeno Zakonom o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima („Službeni glasnik RS”, br. 29/93 i 62/06), a izdavanje udžbenika bilo je isključivo u nadležnosti Javnog preduzeća „Zavod za udžbenike”.

Navedenim Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, kao sistemskim zakonom u oblasti obrazovanja, upućuje se na odobravanje udžbenika u skladu sa posebnim zakonom, tako da je donet Zakon o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima („Službeni glasnik RS”, broj 72/09).

Donošenjem novog Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, broj 88/17) stvorena je zakonska mogućnost da ministar odobri veći broj udžbenika za isti predmet u istom razredu, u skladu sa posebnim zakonom kojim se

uređuju udžbenici i nastavna sredstva. Takođe, Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja data je mogućnost uvođenja novina radi unapređenja obrazovno-vaspitnog rada, s tim da se te novine pre uvođenja u sistem obrazovanja provere ogledom. Programima ogleđa za izdavanje udžbenika koji je uveden za osnovnu školu za nove reformisane nastavne planove i programe data je mogućnost da, osim javnog preduzeća, udžbenike izdaju i drugi izdavači - privatni izdavači u cilju obezbeđivanja većeg broja udžbenika za isti predmet u istom razredu, radi podizanja kvaliteta udžbenika i sprečavanja monopola u oblasti izdavanja udžbenika.

Zakon je bio koncipiran sa ciljem da obezbedi održivi razvoj obrazovanja i bio je u skladu sa međunarodnim konvencijama koje je Republika Srbija ratifikovala (UN – Obrazovanje za sve, Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta – „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori”, broj 15/90 i „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 4/96 i 2/97 – Konvencija o održivom razvoju), a bio je u skladu i sa mapom puta Republike Srbije ka Evrointegracijama, kao i sa pozitivnim zakonskim regulativama iz ove oblasti država u regionu. Donošenjem ovog zakona načinjen je iskorak u reformi obrazovanja tokom više decenija unazad. Njime je otvoreno tržište, uvedena raznovrsnost ponude i konkurencija kvaliteta. Uz uspostavljenu proceduru odobravanja udžbenika i poštovanja propisanih standarda i rokova u postupku odobravanja udžbenika težilo se obezbeđenju blagovremenog izdavanja udžbenika u cilju unapređenja obrazovno-vaspitnog rada. Time se prevazilazio višedecenijski monopol u oblasti izdavanja udžbenika i stvorena je pravna sigurnost i jednaki uslovi za sve izdavače u postupku izdavanja udžbenika, uz obavezu izdavanja i niskotiražnih udžbenika. Uvođenjem konkurencije, obezbeđena je raznovrsnost ponude, dostupnost svim korisnicima pod jednakim uslovima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu i mogućnost da korisnici izaberu udžbenike koji odgovaraju potrebama učenika, nastavnika i škola za odgovarajući predmet ili oblast, od licencirane izdavačke kuće, po procedurama koje su definisane zakonom.

Usled težnje da se reše uočeni problemi nastali u petogodišnjoj primeni Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima iz 2009. godine, a zbog obaveze usaglašavanja sa Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja iz 2013. godine, donet je Zakon o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 68/15 i 113/17 – dr. zakon, u daljem tekstu: Zakon). Zakonom je trebalo da se obezbede tri glavna cilja: veća transparentnost postupka odobravanja i izbora udžbenika i smanjenje rizika od korupcije u postupku izbora udžbenika, obezbeđivanje dostupnosti nedostajućih udžbenika za sve kategorije učenika i zaštita porodičnog budžeta. Kako bi se pomenuti ciljevi ostvarili, Zakon je uveo nova rešenja, bitno različita od rešenja u prethodnom zakonu: nove udžbeničke kategorije; propisivanje pravnog osnova za tzv. besplatne udžbenike; ukidanje licence za izdavače i uvođenje novih kategorija izdavača; novi postupak izbora udžbenika na četiri godine, uključujući Listu odobrenih udžbenika; nov način formiranja Kataloga odobrenih udžbenika; uvođenje Liste ocenjivača rukopisa udžbenika; uređivanje postupka utvrđivanja sumnje na sukob interesa; sankcionisanje korupcije prilikom postupka izbora udžbenika; propisivanje maksimalne maloprodajne cene sa porezom na dodatnu vrednost; uvođenje menice kao sredstva obezbeđenja koje se koristi za obezbeđivanje dostupnosti udžbenika.

Nakon nepune dve godine primene, analize i sagledavanja efekata došlo se do zaključaka da pojedini instituti i propisana rešenja ne korespondiraju sa postojećim kapacitetima institucija nadležnih za sprovođenje Zakona, da određene pravne institute nije moguće ostvariti u praksi, da su propisane procedure složene, neefikasne i dugotrajne, te da je potrebno određena rešenja precizirati, pojedine institute ukinuti, te celishodnijim rešenjima urediti nadležnost organa i rokove upodobiti zahtevima procesne ekonomije.

Iako važeći zakon omogućava izdavanje udžbenika za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, i dalje gotovo da ne postoje novi ili odgovarajući udžbenici i nastavna sredstva za ovu kategoriju učenika.

Utvrđena je potreba da se poboljšaju, preciziraju i pojednostave postojeće procedure, čime bi se povećala efikasnost celokupnog postupka odobravanja udžbenika i osigurao veći kvalitet udžbenika.

Utvrđena je i potreba da se određeni stručni termini drugačije ili preciznije definišu, kao i da se drugačije uredi postupak finansiranja, odnosno sufinansiranja udžbenika, sredstvima budžeta Republike Srbije, posebno vodeći računa o materijalnoj/socijalnoj dimenziji korisnika besplatnih udžbenika, kao i jednakoj dostupnosti i obezbeđivanju nedostajućih udžbenika za sve učenike, uređivanjem da niskotiražne udžbenika izdaje Centar za niskotiražne udžbenike, kao posebna organizaciona jedinica javnog izdavača i uvođenjem obaveze za izdavače udžbenika koji ne izdaju niskotiražne udžbenike da učestvuju u obezbeđivanju sredstava za izdavanje niskotiražnih udžbenika.

Imajući u vidu navedeno i da probleme u primeni Zakona nije moguće rešiti bez donošenja novog zakona, kao i zbog obima izmena to jedini način za rešavanje problema.

III. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA

1) OSNOVNE ODREDBE (čl. 1–13. Predloga zakona)

Član 1. – uređuje predmet zakona, i to: pripremanje, odobravanje, izbor, izdavanje, povlačenje i praćenje udžbenika i udžbeničkog kompleta, priručnika i dodatnih nastavnih sredstava za osnovnu i srednju školu.

Na pripremanje, odobravanje, izdavanje i povlačenje didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava za ustanove obrazovanja i vaspitanja, kao i njihovo praćenje tokom korišćenja u vaspitno-obrazovnom i obrazovno-vaspitnom radu, shodno se primenjuju odredbe ovog zakona.

Pripremanje, odobravanje i izdavanje udžbenika za ustanovu koja obavlja delatnost visokog obrazovanja uređuje se opštim aktom visokoškolske ustanove, u skladu sa posebnim zakonom.

Čl. 2–4. uređuje pojam udžbenika i priručnika, drugog nastavnog sredstva i udžbeničkog kompleta.

Udžbenik i udžbenički komplet mogu da sadrže i elektronski dodatak, koji pomaže učeniku u samostalnom savladavanju, proveri i proširivanju znanja, veština i stavova ili kao podsticaj za kreativni rad.

Član 5. – uređuje pojam udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine i propisuje shodnu primenu odredaba Predloga zakona koje se odnose na udžbenik i na dodatak uz udžbenik, koji se koristi za realizaciju prilagođenog dela programa nastave i učenja za predmete od značaja za nacionalnu manjinu.

Član 6. – uređuje pojam prilagođenog udžbenika, nadležnost za utvrđivanje vida i načina prilagođavanja udžbenika.

Član 7. – uređuje pojam dodatnog nastavnog sredstva.

Dodatno nastavno sredstvo može da bude i prilagođeno.

Član 8. – uređuje pojam didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva.

Član 9. – uređuje obavezu škole da u okviru Godišnjeg plana rada predvidi potrebna dodatna nastavna sredstava, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva u vaspitno-obrazovnom i obrazovno-vaspitnom radu, kao i nadležnost za donošenje odluke o potrebi nabavke ovih sredstava.

Dodatna nastavna, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva čine deo bibliotečko-informacione građe i izvora.

Član 10. – uređuje finansiranje udžbenika sredstvima budžeta Republike Srbije.

Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, u cilju omogućavanja jednake dostupnosti obrazovanja i vaspitanja donosi odluku o finansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele, odnosno sufinansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele udžbenika i priručnika, a naročito za učenike i polaznike koji su socijalno i materijalno ugroženi, kao i za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Odluka o finansiranju se donosi do 1. marta tekuće godine za narednu školsku godinu, a izbor i nabavka udžbenika i priručnika, koji se utvrde odlukom Vlade, vrši se u skladu sa odgovarajućim zakonom.

Član 11. – uređuje pojam i kategorije niskotiražnih udžbenika (udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine, udžbenik prilagođen obrazovnim potrebama učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, udžbenik za ogleadne programe, udžbenik za sticanje obrazovanja po posebnim programima (obrazovanje u inostranstvu, programi za talentovane učenike i sl), udžbenik za predmete koje pohađa manje od 2% učenika i polaznika od ukupnog broja učenika i polaznika u generaciji koja pohađa isti program). Posebno je uređena i maloprodajna cena udžbenika i priručnika sa PDV-om, koji se izdaje na jeziku i pismu nacionalne manjine, odnosno koji se izdaje sa prilagođenim pismom i/ili formatom za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Propisana je obaveza za izdavače udžbenika da učestvuju u obezbeđivanju sredstava za izdavanje niskotiražnih udžbenika u određenom iznosu i da ta sredstva uplaćuju na namenski račun javnog izdavača do određenog roka. Izdavači koji izdaju svoje odobrene udžbenike kao niskotiražne udžbenike nemaju obavezu da uplaćuju navedena sredstva.

Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, donosi odluku o sufinansiranju pripreme i/ili nabavke niskotiražnih udžbenika, ako sredstva uplaćena za ovu namenu nisu dovoljna za finansiranje izdavanja svih potrebnih niskotiražnih udžbenika.

Utvrđeno je i da bliže uslove i druga pitanja od značaja za izdavanje niskotiražnih udžbenika, propisuje ministar.

Član 12. – uređuje upotrebu jezika i pisma na kome se štampaju udžbenik, priručnik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo, u skladu sa potrebama učenika, odnosno nastave (srpski jezik i ćirilčko, odnosno latiničko pismo, strani jezik, jezik i pismo nacionalnih manjina, Brajevo pismo ili formati koji su prilagođeni za slepe i slabovide, za lica sa smetnjama u razvoju i invaliditetom), kao i shodnu primenu ovog člana na elektronski dodatak.

Član 13. – uređuje da udžbenik, priručnik, elektronski dodatak uz udžbenik, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo svojim sadržajem i oblikom treba da obezbede sprovođenje principa jednakih mogućnosti i uvažavanje različitosti, kao i da svojim sadržajem ili oblikom ne smeju da diskriminišu ili dovode u neravnopravan položaj grupe i pojedince ili da podstiču na takvo ponašanje, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije.

2) IZDAVAČI UDŽBENIKA (čl. 14–15. Predloga zakona)

Član 14. – uređuje da izdavanje udžbenika, priručnika, dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva može da obavlja javno preduzeće (u daljem tekstu: javni izdavač), preduzetnik ili drugo pravno lice koje je registrovano za izdavačku delatnost.

Posebno, propisana je mogućnost da se izdavanjem priručnika za pojedine predmete, odnosno kategorije učenika mogu baviti i udruženja stručnih i umetničkih škola, udruženja škola koje realizuju program osnovnog obrazovanja odraslih, udruženja škola za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, kao i strukovno udruženje defektologa.

Član 15. – uređuje pitanje obrazovanja Centra za niskotiražne udžbenike, kao posebne organizacione jedinice javnog izdavača.

Ovo je novo rešenje koje treba da reši problem pripremanja i izdavanja niskotiražnih udžbenika, kao delatnosti od opšteg interesa. Javni izdavač preko Centra izdaje niskotiražni udžbenik ukoliko izdavač sam ne izdaje taj niskotiražni udžbenik.

3) PRIPREMANJE UDŽBENIKA (čl. 16–21. Predloga zakona)

Čl. 16. i 17. – uređuje pitanja koja se odnose na plan udžbenika, posebno sadržinu plana udžbenika, nadležnost i rokove za njegovo donošenje, kao i obavezu objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku” i na zvaničnoj internet stranici Ministarstva .

Novo rešenje je da više nema odredbi o preporučenom broju strana, odnosno obimu udžbenika, kao suvišno uređivanje, s obzirom da prema predloženom rešenju u članu 2. stav 1. udžbenik, kao osnovno nastavno sredstvo može biti u bilo kom obliku ili mediju, te je samim tim nepotrebno propisivanje preporučenog broja strana s obzirom da broj strana udžbenika može biti različit u elektronskom i štampanom izdanju, kao i u zavisnosti od formata udžbenika.

Član 18. – utvrđuje se pojam, postupak i nadležnost za donošenje Standarda kvaliteta udžbenika. Udžbenik mora da bude usklađen sa Standardima kvaliteta udžbenika, a koji se odnose na sadržinu, pedagoško-psihološke zahteve, didaktičku i metodičku obradu, jezičke zahteve, izradu, grafičku, likovnu i tehničku opremljenost udžbenika, zavisno od oblika, medija i namene. Standardi kvaliteta i uputstvo o njihovoj primeni utvrđuju se za: udžbenike, elektronski dodatak, priručnike, dodatno nastavno sredstvo, didaktičko i didaktičko igrovno sredstvo i prilagođene udžbenike i dodatna nastavna sredstva.

Član 19. – uređuje pitanja koja se odnose na Katalog udžbenika. Rešenja se razlikuju u odnosu na rešenja u dosadašnjem zakonu. Kako usled uvođenja novih nastavnih programa, sukcesivno po godinama, nije moguće vršiti odabir udžbenika na period od četiri godine, to nastavnici nemaju uvid u komplet udžbenika za svoj predmet koji bi koristili u kontinuitetu. S obzirom da se radi o potpuno novim udžbenicima koji nisu primenjivani u praksi, neophodno je omogućiti nastavnicima da primenom udžbenika u nastavi provere i utvrde empirijski da li je njihov kvalitet i sadržaj primeren učenicima. Takođe, predlaže se utvrđivanje novih procesnih rokova za objavu Kataloga udžbenika, jer su se rokovi propisani važećim zakonom pokazali kao necelishodni, odnosno neostvarivi.

Predloženo rešenje je da se udžbenik odobren u skladu sa ovim zakonom do 1. februara uvršćuje u Katalog odobrenih udžbenika i da se može koristiti u narednoj školskoj godini. Katalog udžbenika se objavljuje najkasnije do 15. februara na zvaničnoj internet stranici Ministarstva i u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku”.

Ako je novi program nastave i učenja stupio na snagu nakon 1. juna tekuće godine koja prethodi školskoj godini u kojoj će se on primenjivati, Katalog, udžbenika odnosno njegov deo koji se odnosi na udžbenike odobrene po novom programu nastave i učenja, objavljuje se nakon dobijanja stručne ocene svih rukopisa udžbenika, koji su u roku od 150 dana od dana stupanja na snagu novog programa nastave i učenja predati na ocenu.

U slučaju donošenja novog programa nastave i učenja, udžbenici koji se nalaze u Katalogu po prethodnom programu mogu da se biraju i koriste do odobravanja i uvrščavanja u Katalog udžbenika odobrenog po novom programu nastave i učenja.

Predviđeno je da se Ministarstvo stara o ažuriranju Kataloga tokom cele godine, kao i da se Katalog ne ažurira tokom postupka izbora udžbenika u periodu od 60 dana od dana objavljivanja Kataloga, osim za udžbenike koji su dobili odobrenje na ekspertizi i radi ispravke tehničkih grešaka. Propisuje se da je školama zabranjeno da koriste udžbenik koji nije uvršten u Katalog.

Član 20. – uređuje pitanja koja se odnose na Katalog priručnika (sadržina Kataloga, obaveza objavljivanja i ažuriranja, koje podatke obavezno sadrži, zabrana za škole da koriste priručnik koji nije uvršten u Katalog priručnika).

Član 21. – uređuje pitanja koja se odnose na Liste dodatnih nastavnih sredstva, didaktičkih sredstva i didaktičkih igrovnih sredstava. Propisano je šta sadrži Lista, koji su obavezni podaci koji se unose u Listu, kao i način ažuriranja od strane nadležnog Zavoda.

4) ODOBRAVANJE UDŽBENIKA, PRIRUČNIKA, DODATNIH NASTAVNIH SREDSTAVA, DIDAKTIČKIH SREDSTAVA I DIDAKTIČKIH IGROVNIH SREDSTAVA (čl. 22–33. Predloga zakona)

Član 22. – uređen je način podnošenja zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika i postupak. Zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika se podnosi Ministarstvu, a za rukopis udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji nacionalni savet ima sedište na teritoriji autonomne pokrajine – Pokrajinskom sekretarijatu. Precizirano je da se zahtev može podneti tokom čitave godine.

Član 23. – uređena je stručna ocena kvaliteta rukopisa udžbenika. Rešenja se razlikuju u odnosu na rešenja u dosadašnjem zakonu. Usled uvođenja novih nastavnih programa u praksi se pokazalo da je neostvarivo da nadležni Zavodi formiraju komisije i da nema dovoljnog broja stručnih lica za sve potrebne komisije kada veći broj izdavača preda udžbenike istovremeno na stručnu ocenu. Takođe, predloženi su rokovi za postupanje ministra, odnosno pokrajinskog sekretara u slučajevima kada nadležni zavodi ne izvrše blagovremeno utvrđene obaveze, kako bi se obezbedilo da ne dođe do zastoja u postupku odobravanja udžbenika.

Član 24. – uređen je način podnošenja zahteva za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava i postupak. Zahtev za odobravanje rukopisa priručnika izdavač podnosi Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu, a za dodatna nastavna sredstava, didaktička sredstava i didaktička igrovna sredstva Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu.

Usled neophodnosti da se postupak pojednostavi i procesni rokovi celishodnije uredi, novo rešenje koje se predlaže jeste da izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava na jeziku i pismu nacionalne manjine, dostavlja prevod istog na srpski jezik i prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine, a ukoliko isti ne dostavi odgovor izdavaču u roku od 30 dana od dana dostavljanja zahteva izdavača za davanje prethodne saglasnosti smatraće se da je dao saglasnost.

Takođe, predviđena novina je da se visina takse za stručno mišljenje utvrđuje u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Član 25. – uređuje postupak davanja stručnog mišljenja o kvalitetu rukopisa priručnika, kvalitetu dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava i jasno utvrđuje nadležnost Ministarstva i Pokrajinskog sekretarijata.

Član 26. – propisuje se postupak ekspertize rukopisa udžbenika i davanje ekspertskog mišljenja. Definisano je podnošenje zahteva za ekspertizu, nadležnost za postupanje i rokovi u postupku davanja ekspertskog mišljenja. Utvrđeni su rokovi za postupanje ministra u slučajevima kada nadležni savet ne izvrši blagovremeno utvrđene obaveze, kako bi se prevazišla situacija koja bi dovela do zastoja u postupku odobravanja udžbenika. Takođe, precizirano je da sredstva za rad komisije koje daju ekspertsko mišljenje padaju na teret budžeta Republike Srbije, a visinu naknade za rad članova, propisuje ministar.

Predviđena novina je da se visina takse za troškove ekspertize rukopisa udžbenika

utvrđuje u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse. Takođe, novo rešenje je i da bliže uslove i kriterijume za izbor stručnjaka koji vrše ekspertizu i daju ekspertsko mišljenje, propisuje ministar.

Član 27. – uređuje se sukob interesa u postupku odobravanja rukopisa udžbenika, priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava. Predloženo rešenje je da lice koje učestvuje u postupku davanja stručne ocene, stručnog mišljenja, odnosno ekspertske mišljenja, pre početka rada potpisuje izjavu da nije autor udžbenika za osnovnu i srednju školu, kao i priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, da nije zaposlen kod izdavača, angažovan ili poslovno povezan sa njim, da nije povezan sa odgovornim licem izdavača, da on ili lice povezano sa njim nemaju posrednu ili neposrednu korist odnosno pogodnost kod izdavača ili odgovornog lica izdavača, odnosno da ne postoje drugi zakonom propisani uslovi za njegovo izuzeće. Ovim članom se uređuje i ko se smatra odgovornim licem izdavača.

Postojanje sukoba interesa utvrđuju po službenoj dužnosti ili na zahtev državnog organa, pravnog ili fizičkog lica: Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, nadležni savet ili ministar, odnosno pokrajinski sekretar prilikom obrazovanja odgovarajuće komisije.

Član 28. – utvrđena je nadležnost za odobravanje rukopisa pojedinih udžbenika (udžbenika na srpskom jeziku, udžbenika za versku nastavu i udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine).

Član 29. – utvrđena je nadležnost za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava.

Član 30. – utvrđena je nadležnost u postupku odobravanja rukopisa udžbenika, priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava na jeziku i pismu nacionalne manjine na teritoriji autonomne pokrajine. Nadležnost autonomne pokrajine odnosi se samo na nacionalne manjine čiji nacionalni saveti nacionalne manjine imaju sedište na njenoj teritoriji.

Član 31. – propisana je sadržina rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika i postupak, kao i shodna primena ovog člana kada je u pitanju sadržina rešenja o odobravanju rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava.

Članom 32. – propisana je sadržina rešenja o odbijanju zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika i priručnika i postupak, kao i shodna primena ovog člana na dodatna nastavna sredstva, didaktička sredstva i didaktička igrovna sredstva.

Član 33. – utvrđeni su slučajevi u kojima se postupak odobravanja udžbenika obustavlja, odnosno prekida, a udžbenik povlači iz upotrebe, ukoliko je prethodno odobren. O obustavi, odnosno prekidu postupka, kao i o povlačenju udžbenika ministar donosi rešenja, koja su konačna u upravnom postupku. Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na obustavu i prekid postupka odobravanja rukopisa priručnika.

5) IZBOR I PRAĆENJE UDŽBENIKA (čl. 34–37. Predloga zakona)

Član 34. – uređuje se pitanje izbora udžbenika. Predložena rešenja su izmenjena u odnosu na izbor udžbenika propisan važećim zakonom. Za razliku od dosadašnjeg rešenja, propisano je da škola iz Kataloga udžbenika bira udžbenik za svaki predmet u svakom razredu, o čemu obaveštava Savet roditelja.

Novina su odredbe kojima se utvrđuje da ukoliko u Katalogu udžbenika nema odobrenih udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, škole od odobrenih udžbenika na srpskom jeziku vrše izbor udžbenika koji će biti preveden na jezik i pismo nacionalne manjine. Ovako odabran udžbenik, koji je izabran za korišćenje za najveći broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine u odnosu na ukupan broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu te nacionalne manjine, koristiće se u svim školama u kojima se obrazovno-vaspitni rad

ostvaruje na tom jeziku i pismu. Ministar, na osnovu odluke koju škola dostavlja Ministarstvu, utvrđuje koji je udžbenik izabran za korišćenje od strane najvećeg broja učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, o čemu obaveštava izdavača. Ukoliko izdavač obavesti Ministarstvo da neće izdati taj udžbenik, ovu obavezu će imati javni izdavač o čemu će dobiti obaveštenje od ministra.

Takođe, novina su i odredbe koje se odnose na promenu udžbenika i izbor udžbenika za novi program nastave i učenja. Odluku o promeni udžbenika donosi nastavničko veće na obrazložen predlog stručnih veća za oblast predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu i o ovoj odluci škola obaveštava Ministarstvo. Za školsku godinu u kojoj se prvi put primenjuje novi program nastave i učenja, udžbenici se biraju na period od jedne školske godine.

Novina je da podatke o udžbenicima iz konačne odluke, koju škola objavljuje na vidnom mestu u školi i koja je obavezujuća za sve koji učestvuju u obrazovno-vaspitanom radu, škola unosi u elektronski registar udžbenika, koji vodi Ministarstvo. Elektronski registar udžbenika javno je dostupan na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Član 35. – uređen je na drugačiji način odnos i ovlašćenja nastavnika, škole i izdavača u postupku korišćenja dodatnih nastavnih sredstava.

Novo rešenje je da nastavnik može preporučiti učenicima korišćenje dodatnog nastavnog sredstva ali bez uslovljavanja kupovine od strane roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika. Nastavnik čini težu povredu radne obaveze ukoliko od učenika zahteva da kupi dodatno nastavno sredstvo.

Kupovina dodatnog nastavnog sredstva od strane roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika može se vršiti isključivo po pribavljenoj saglasnosti Saveta roditelja i pribavljenoj pojedinačnoj saglasnosti svakog roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika učenika.

Član 36. – propisuje da škola, uz saglasnost ili na zahtev Saveta roditelja, može da pomogne u obezbeđivanju svih izabranih udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava, ukoliko se time roditeljima, odnosno drugim zakonskim zastupnicima olakšava pribavljanje potrebnih udžbenika, a donacijom, poklonom ili reprezentacijom ne smatra se predstavljanje udžbenika, reprezentacije male vrednosti, kao i besplatni primerci udžbenika koje izdavač daje radi realizacije izbora udžbenika.

Član 37. – propisuje nadležnost Zavoda da kontinuirano prati kvalitet udžbenika i rezultate korišćenja u obrazovno-vaspitanom radu, u skladu sa zakonom.

Posebno, propisuje da bliže uslove o načinu praćenja kvaliteta udžbenika i rezultata korišćenja u obrazovno-vaspitanom radu, propisuje ministar.

6) IZDAVANJE UDŽBENIKA (čl. 38–40. Predloga zakona)

Član 38. – utvrđene su obaveze izdavača čiji je udžbenik uvršten u Katalog udžbenika.

Predložena rešenja su drugačija u odnosu na izdavanje udžbenika propisano dosadašnjim zakonom. Za razliku dosadašnjeg rešenja, propisana je obaveza izdavača čiji je udžbenik uvršten u Katalog, osim obaveza utvrđenih propisima o izdavanju publikacija i propisima o obaveznom primerku publikacija, da: 1) objavi udžbenik prema rukopisu koji je odobren; 2) obezbedi udžbenike u dovoljnom broju primeraka prema iskazanim potrebama škola i korisnika, za školsku godinu u kojoj je objavljen Katalog; 3) učini udžbenik dostupnim prodajnoj mreži, najkasnije do 15. avgusta tekuće za narednu školsku godinu; 4) primerak odobrenog udžbenika dostavi Zavodu, najkasnije do 15. avgusta godine u kojoj je udžbenik prvi put objavljen u Katalogu udžbenika; 5) dostavi rukopis udžbenika javnom izdavaču po

nalogu Ministra; 6) uplati sredstva u visini od 2% od neto prihoda ostvarenog od prodaje udžbenika u prethodnoj kalendarskoj godini najkasnije do 31. marta tekuće godine, ukoliko sam ne izdaje niskotiražne udžbenike.

Sredstva od takse iz tačke 6) uplaćuju se na namenski račun javnog izdavača, a koriste se za namene utvrđene članom 11. ovog zakona.

Kao sredstvo obezbeđenja za ispunjenje obaveze iz stava 1. tačka 6) ovog člana, odnosno za dobro izvršenje posla izdavanja niskotiražnih udžbenika, predviđeno je da izdavač najkasnije do 1. juna godine u kojoj se objavljuje Katalog udžbenika, dostavlja Ministarstvu menicu u visini od 2% od projektovanog neto prihoda, koji se izračunava na osnovu tiraža koji predstavlja broj udžbenika potreban za sve učenike koji pohađaju škole koje su izabrale udžbenike tog izdavača pre objavljivanja Kataloga udžbenika, za jednu školsku godinu.

Posebno, predviđeno je i da se obaveze izdavača iz stava 1. tač. 1)–4) ovog člana odnose i na izdavače čiji su priručnici uvršteni u Katalog priručnika.

Član 39. – utvrđuje koje podatke sadrži udžbenik koji je objavljen u Katalogu udžbenika, osim podataka utvrđenih propisima o izdavanju publikacija, kao i da se navedena odredba shodno primenjuje i na sadržinu priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava.

Član 40. – uređuje pitanja koja se odnose na novo izdanje udžbenika, koje se štampa sa nepromenjenim sadržajem i utvrđeni su uslovi u kojima se izmene i/ili dopune ne smatraju promenom sadržaja.

U odnosu na važeći zakon, novinu predstavlja mogućnost da se udžbenik može izdati kao novo izdanje ukoliko se unapređivanje didaktičkog oblikovanja udžbenika kojim se menja, odnosno dopunjuje najviše do 10% sadržaja.

Utvrđeni su rokovi za podnošenje zahteva, sadržaj priloga koji se podnose uz zahtev, kao i nadležnost za donošenje rešenja kojim se odlučuje da li će biti odobreno novo izdanje udžbenika.

7) POVLAČENJE UDŽBENIKA IZ UPOTREBE (član 41. Predloga zakona)

Član 41. – utvrđeni su slučajevi u kojima se odobreni udžbenik povlači iz upotrebe, postupak povlačenja, kao i obaveze izdavača čiji se udžbenik povlači.

U cilju obezbeđivanja efikasnije kontrole sadržaja udžbenika i obaveza izdavača propisano je da svako zainteresovano pravno ili fizičko lice ili državni organ može podneti zahtev za povlačenje udžbenika.

U slučaju zahteva za povlačenje udžbenika zbog toga što nije objavljen u skladu sa odobrenim rukopisom, Ministarstvo pribavlja mišljenje Zavoda u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva.

Kako se nakon povlačenja udžbenika u slučajevima predviđenim ovim članom može desiti da učenici mogu ostati bez udžbenika, predložena su nova rešenja korišćenja udžbenika koji se povlači iz upotrebe do obezbeđivanja novih udžbenika u odnosu na važeći zakon, kao i kraći procesni rokovi za rešavanje.

Novina je da Ministarstvo na osnovu pribavljenog mišljenja Zavoda, zahteva od izdavača da u roku od 30 dana izda udžbenik u skladu sa odobrenim rukopisom i zameni sve primerke povučenog udžbenika koje mu škola dostavi. Po dobijanju zahteva izdavač je dužan da u roku od tri dana potvrdi Ministarstvu da će postupiti po zahtevu, u suprotnom ministar donosi rešenje o povlačenju udžbenika.

Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na udžbenike koje je odobrio Pokrajinski sekretarijat, kao i na priručnike odobrene u skladu sa ovim zakonom.

8) NADZOR (član 42. Predloga zakona)

Član 42. – uređuje nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.

9) KAZNE NE ODREDBE (čl. 43–45. Predloga zakona)

Čl. 43–45. – utvrđene su novčane kazne za prekršaj za izdavača – pravno lice, odnosno preduzetnika i odgovorno lice izdavača, školu, odnosno predškolsku ustanovu, direktora, odnosno odgovorno lice škole, odnosno predškolske ustanove i lice koje daje stručnu ocenu kvaliteta, stručno mišljenje, odnosno ekspertsko mišljenje.

10) PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (čl. 46–48. Predloga zakona)

Član 46. – uređuje prelazni režim, i to: za pitanje postupaka koji su započeti po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona; za udžbenike koji su škole odabrale za korišćenje u nastavi od školske 2016/2017. godine do školske 2018/2019. godine i udžbenike koji su odobreni na osnovu Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima („Službeni glasnik RS”, broj 72/09) i Zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 68/15 i 113/17 – dr. zakon) ostaju u upotrebi do promene plana i programa nastave i učenja, odnosno do odobravanja udžbenika usklađenog sa novim planom i programom nastave i učenja i za priručnike.

Katalog udžbenika osnovne škole u delu koji se odnosi na prvi i peti razred, koji će se koristiti od školske 2018/2019. godine, biće objavljen najkasnije do 30. aprila 2018. godine.

Odluku o izboru udžbenika za prvi i peti razred koji će se koristiti od školske 2018/2019. godine, škole dostavljaju Ministarstvu najkasnije do 15. maja 2018. godine.

Član 47. – uređuje prestanak važenja propisa, rok za donošenje podzakonskih akata i primena podzakonskih akata koji su doneti na osnovu ranije važećeg propisa, kao i obaveza za javnog izdavača da usaglasi organizaciju i način rada sa ovim zakonom, u propisanom roku.

Član 48. – sadrži završnu odredbu o stupanju na snagu propisa.

IV. PROCENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA POTREBNIH ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona u 2018. godini planirana su sredstva u okviru finansijskog limita 631.400.000 dinara i 3.500.000 dinara za troškove ekspertize udžbenika.

Za sprovođenje ovog zakona u 2019. godini, godini planirana su sredstva u okviru finansijskog limita 631.400.000 dinara i 3.500.000 dinara za troškove ekspertize udžbenika.

Za sprovođenje ovog zakona u 2020. godini, godini planirana su sredstva u okviru finansijskog limita 631.400.000 dinara i 3.500.000 dinara za troškove ekspertize udžbenika.

Sredstva planirana za predmetne namene u narednim godinama obezbediće se u okviru limita određenih od strane Ministarstva finansija.

V. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Predlažemo da se navedeni zakon uputi Narodnoj skupštini radi donošenja po hitnom postupku, jer bi nedonošenje ovog zakona po hitnom postupku moglo da prouzrokuje štetne posledice za rad organa i organizacija.

Imajući u vidu da je donet novi Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, broj 88/17), koji je predvideo nova rešenja kada je u pitanju nastavni plan i program, odnosno plan i program nastave i učenja, da su doneti planovi i programi nastave i učenja za prvi i peti razred osnovne škole i da su planirani digitalni udžbenici u skladu sa zahtevima savremene prakse, potrebno je da se preduzme niz prethodnih radnji i mera kada je u pitanju obezbeđivanje

blagovremene primene rešenja utvrđenih navedenim zakonom i njegovu implementaciju u narednoj školskoj godini.

Predlažemo da se Zakon o udžbenicima usvoji po hitnom postupku kako bi se sprečile štetne posledice za izdavače udžbenika (javni izdavač, preduzetnik ili drugo pravno lice koje je registrovano za izdavačku delatnost) i ustanove (Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i ustanove obrazovanja i vaspitanja), kao i za učenike, koje će nastupiti ukoliko se Zakon o udžbenicima ne usvoji po hitnom postupku.

U situaciji kada su u pripremi novi planovi i programi nastave i učenja i za naredne razrede osnovne i srednje škole u skladu sa navedenim zakonom, da na tržištu nema odgovarajućih udžbenika i da se uvode digitalni udžbenici, neophodno je da se u što kraćem roku donese novi Zakon o udžbenicima i odgovarajući podzakonski akti, kako bi se pokrenule efikasnije procedure za odobravanje novih udžbenika koji su podrška donetim planovima i programima nastave i učenja, posebno ogledima, kao i svi niskotiražni udžbenici i da bi se svi zainteresovani organi i organizacije: izdavači udžbenika (javni izdavač, preduzetnik ili drugo pravno lice koje je registrovano za izdavačku delatnost) i ustanove (Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i ustanove obrazovanja i vaspitanja) u što kraćem roku, bez štetnih posledica koje bi mogle da nastupe produžavanjem rokova, prilagodili zahtevima za obezbeđivanje udžbenika (priprema rukopisa, ocena kvaliteta, odobravanje i izbor udžbenika) u uslovima ekonomičnijeg postupka i optimalnim rokovima za postupanje.

Osim štetnih posledica za rad organa i organizacija, posledice bi mogle da nastupe i kada je u pitanju kvalitet sticanje obrazovanja učenika, ukoliko blagovremeno ne dobiju nove udžbenike, odobrene kao osnovno nastavno sredstvo koje se koristi u obrazovno-vaspitnom radu u školi, čiji su sadržaji usklađeni sa novim planom i programom nastave i učenja.

ANALIZA EFEKATA PREDLOGA ZAKONA O UDŽBENICIMA

1. Koji su problemi koje zakon treba da reši

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je na osnovu praćenja primene Zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, broj 68/15) utvrdilo da novouvedeni instituti i postojeća rešenja mogu biti unapređeni, a takođe i da određeni broj odredbi važećeg Zakona nije moguće primeniti u praksi, odnosno da bi njihova primena mogla nepovoljno da se odrazi na kvalitet i dostupnost udžbenika. Samim tim, radi unapređivanja jednake dostupnosti kvalitetnih udžbenika svim učenicima i unapređenja propisa u oblasti izdavanja udžbenika neophodno je usvojiti novi Zakon.

U obrazloženju Predloga zakona navedeno je da je primena Zakona o udžbenicima koji je donet 2015. godine, trebalo da obezbedi ispunjenje tri glavna cilja:

- a) veća transparentnost postupka odobravanja i izbora udžbenika i smanjenje rizika od korupcije u postupku izbora udžbenika;
- b) obezbeđivanje dostupnosti nedostajućih udžbenika za sve kategorije učenika i
- v) zaštita porodičnog budžeta.

Kako bi se pomenuti ciljevi ostvarili uvedena su nova rešenja, bitno različita od rešenja u prethodnom Zakonu o udžbenicima iz 2009. godine:

1. nove udžbeničke kategorije;
2. propisivanje pravnog osnova za tzv. besplatne udžbenike;
3. ukidanje licence za izdavače i uvođenje novih kategorija izdavača;
4. novi postupak izbora udžbenika na četiri godine, uključujući Listu odobrenih udžbenika;
5. nov način formiranja Kataloga odobrenih udžbenika;
6. uvođenje Liste ocenjivača rukopisa udžbenika;
7. uređivanje postupka utvrđivanja sumnje na sukob interesa;
8. sankcionisanje korupcije prilikom postupka izbora udžbenika;
9. propisivanje maksimalne maloprodajne cene sa porezom na dodatnu vrednost;
10. uvođenje menice kao sredstva obezbeđenja koje se koristi za obezbeđivanje dostupnosti udžbenika.

Nakon nepune dve godine primene, analize i sagledavanja efekata došlo se do sledećih zaključaka:

- pojedini instituti i propisana rešenja nisu u korelaciji sa postojećim kapacitetima institucija nadležnih za sprovođenje Zakona,
- određene pravne institute i rešenja nije moguće ostvariti u praksi,
- propisane procedure su složene, često neefikasne i dugotrajne, te je potrebno određena rešenja precizirati, pojedine institute ukinuti ili unaprediti, te celishodnijim rešenjima urediti nadležnost organa i odgovarajuće rokove za primenu zakonskih odredbi.

Obrazloženje kroz konkretne primere:

1. Nisu doneti Standardi i uputstva o njihovoj primeni za elektronski dodatak, priručnike i nastavne materijale, dodatna nastavna sredstva, didaktičko i didaktičko igrovno sredstvo;
2. Nije na vreme u skladu sa članom 16. Zakona objavljen javni poziv.
3. Lista odobrenih udžbenika ni u prvoj ni u drugoj godini sprovođenja zakona nije objavljena do 31. decembra, pošto su rokovi i procedure nesprovodivi na način kako je zakonom propisano.
4. Postoji određeni broj nedostajućih udžbenika na jezicima nacionalnih manjina i izdanja čiji je format ili sadržaj prilagođen učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Ukupan broj nedostajućih udžbenika prema potpisanim memorandumima sa nacionalnim savetima nacionalnih manjina i Zavodom za udžbenike iz 2016. godine je **184**, od čega je do kraja decembra 2017. odštampano 61, a 26 je odobreno i nalazilo se u štampi.

U vezi prilagođenih udžbenika, podaci se svake školske godine prijavljuju kroz JISP „Dositej”, a izdavači udžbenike prilagođavaju prema iskazanim potrebama škole za narednu školsku godinu. Zbog toga nije moguće unapred, u skladu sa propisanom procedurom, predvideti koji su udžbenici nedostajući.

Prilagođene besplatne udžbenike u školskoj 2016/2017. godini su dobila 674 učenika. Među ovim učenicima je najveći broj slepih i slabovidih učenika, zatim učenika sa intelektualnim smetnjama, učenika sa motoričkim smetnjama i učenika koji koriste asistivnu tehnologiju.

Prilagođeno je 6948 udžbeničkih jedinica od čega 642 na Brajevom pismu, 866 sa uvećanim fontom, 4515 u elektronskom formatu – pdf, txt, doc, docx, i 925 u zvučnom formatu- mp3, wav.

Ukupna sredstva utrošena za nabavku prilagođenih udžbenika su 27.318.000 dinara.

5. Problem kod odobravanja udžbenika je taj što je lista ocenjivača rukopisa udžbenika u nadležnosti ministarstva, a izbor članova komisija u nadležnosti Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja. Pokazalo se da postoji problem u vremenskom usaglašavanju dopune liste (zbog nepostojanja lica sa odgovarajućim obrazovanjem za pojedine predmete ili oblasti), i zakonskih odrednica koje se odnose na rok za davanje stručne ocene (poslednji primer: zbog nedostatka stručnjaka za oblast kartografija na listi, postupak odobravanja geografskih karti i atlasa je trajao duže od godinu dana, a zakonski rok je 90 dana). Takođe, pokazalo se da su kriterijumi za izbor lica na listu ocenjivača neadekvatni za kvalitetno davanje stručne ocene (dve godine rada u struci je nedovoljno i to praktično znači da lica koja nemaju ni licencu za nastavnika mogu biti ocenjivači).
6. Komisije za pregled udžbenika broje od četiri do osam članova, što se pokazalo kao glomazno, neefikasno i skupo rešenje tako da taksa koju plaćaju izdavači ne pokriva rad tako obrazovanih komisija.

Utvrđena je potreba da se unaprede, preciziraju i učine efikasnijim postojeće procedure, čime bi se povećala efikasnost celokupnog postupka odobravanja udžbenika i osigurao veći kvalitet udžbenika.

Neophodno je da se određeni stručni termini drugačije ili preciznije definišu, kao i da se drugačije uredi postupak finansiranja, odnosno sufinansiranja udžbenika, sredstvima budžeta Republike Srbije, posebno vodeći računa o materijalnoj/socijalnoj dimenziji korisnika besplatnih udžbenika, kao i jednako dostupnosti i obezbeđivanju nedostajućih udžbenika za sve učenike, uvođenjem instituta niskotiražnih udžbenika i formiranjem Centra za izdavanje niskotiražnih udžbenika.

Imajući u vidu navedeno kao i da probleme u primeni Zakona nije moguće rešiti bez donošenja novog zakona, a posebno uzimajući u obzir obim neophodnih izmena može se smatrati da je donošenje novog zakona jedini način za rešavanje uočenih problema.

2. Koji su željeni ciljevi donošenja zakona

Ciljevi donošenja novog Zakona proističu iz opisanih problema koje je neophodno rešiti usvajanjem novog Zakona:

1) Ukidanje instituta „maksimalna maloprodajna cena”

Opređenje da se ukine institut „maksimalna maloprodajna cena” je posledica nemogućnosti određivanja mehanizama za izračunavanje maksimalne maloprodajne cene udžbenika. U članu 35. stav 7. važećeg zakona predviđeno je da kriterijume za formiranje najviše maloprodajne cene udžbenika, priručnika i nastavnih materijala sa PDV-om, kao i način rada Komisije za određivanje najviše maksimalne cene udžbenika, priručnika i nastavnih materijala zajednički propisuju ministar nadležan za poslove obrazovanja i ministar nadležan za poslove trgovine.

Odredbe kojima su uređena pitanja koja se odnose na određivanje maksimalne cene udžbenika, priručnika i nastavnih materijala nije mogla biti realizovana u praksi budući da je broj udžbenika, priručnika i nastavnih materijala izuzetno visok i da je nemoguće doneti jedinstvene kriterijume za udžbenike, priručnike i nastavne materijale u različitim razredima, nivoima i vrstama obrazovanja i vaspitanja, a posebno imajući u vidu specifičnosti objavljivanja udžbenika, priručnika i nastavnih materijala za obrazovne profile u srednjem stručnom obrazovanju i vaspitanju.

Stoga nije bilo moguće utvrditi precizne i egzaktno kriterijume koji bi na odgovarajući način uključili sve relevantne aspekte procesa izdavanja udžbenika, priručnika i nastavnih materijala. Iz tih razloga u prethodne dve godine nije bilo moguće doneti podzakonski akt kojim bi se omogućila primena navedenog instituta.

Većinu elemenata za određivanje maksimalne cene udžbenika je bilo teško utvrditi, ali je potrebno istaći da je posebno problematičan element bila prosečna marža izdavača. Osim toga, postoji bojazan da bi utvrđivanje maksimalne cene ograničilo prostor za unapređenje kvaliteta proizvoda i razvoj novih proizvoda. U kratkom roku može nastati nestašica proizvoda u slučaju da je ponuda manja od tražnje ili ponuda može u potpunosti izostati ako niko od učesnika na tržištu nije spreman da isporuči proizvod određenog kvaliteta po propisanoj ceni. Kratkoročni efekti se po pravilu „prelivaju” na srednji i dugi rok i u praksi mogu nastati negativni efekti na kvalitet proizvoda usled nedovoljnog ulaganja u razvoj novih proizvoda i smanjenja broja ponuđača. Opisane negativne efekte na apstraktnom nivou treba povezati sa odredbama Predloga zakona.

Razvoj novih udžbenika je u direktnoj vezi sa maržom i u slučaju administrativnog određivanja maksimalne cene udžbenika na osnovu „izračunate prosečne marže” mogu nastati brojni negativni efekti koji se mogu slikovito objasniti na primeru tržišta udžbenika.

Potencijalni negativni efekti primene instituta maksimalne maloprodajne cene

Moguće je definisati tri osnovna potencijalna negativna efekta primene instituta maksimalne maloprodajne cene :

1. Smanjenje kvaliteta
2. Smanjena ponuda

3. Nedovoljno ulaganje u razvoj novih udžbenika

Potrebno je odvojeno analizirati svaki od potencijalnih negativnih efekata.

Smanjenje kvaliteta

Izdavači mogu reagovati primenom različitih rešenja koja negativno utiču na kvalitet udžbenika: smanjenje honorara autorima, smanjenje broja ilustracija ili stranica udžbenika u boji, odabir manje kvalitetnog papira i drugo.

Standardi za objavljivanje udžbenika sadrže minimalne kriterijume po pitanju kvaliteta papira ili minimalnog broja ilustrovanih stranica, ali je pitanje da li će propisani kriterijumi moći da budu ispunjeni u uslovima propisane maksimalne cene.

Ukoliko pojedini izdavači ne budu mogli da prilagode svoje poslovanje novim uslovima konačan efekat može biti smanjenje broja izdavača i sužavanje izbora udžbenika, nedovoljna ponuda različitih udžbenika ili čak potpuni izostanak ponude određenog udžbenika.

Određivanje maksimalne cene udžbenika kao instrument moglo bi da dovede do administrativnog uticaja na odlučivanja o autorskim honorarima i naknadama za lica uključena u proces izrade udžbenika, što bi za posledicu moglo imati da usled smanjenja honorara najkvalitetniji autori da odustanu od rada na izradi udžbenika. Takođe, postoji bojazan da to može odvratiti nove autore da se uključe u ovaj proces, što dugoročno može nepovoljno uticati na unapređivanje kvaliteta udžbenika.

Smanjena ponuda

Smanjena ponuda može predstavljati negativnu posledicu određivanja maksimalne cene ako je cena postavljena previše nisko i ne omogućava pokrivanje svih troškova izdavača.

U dugom roku, realno je očekivati povlačenje pojedinih privatnih izdavača sa tržišta izdavanja udžbenika ukoliko institut maksimalne cene bude u značajnoj meri ograničavao njihovo poslovanje. Potencijalne uštede izdavanja udžbenika može se ostvariti korišćenjem manje kvalitetnog, jeftinijeg papira za štampu, smanjivanjem obima udžbenika putem smanjivanja fonta kao i upotrebom jeftinije tehnike štampe, uključujući i izbacivanje sadržaja u boji, kao i pratećih sadržaja ukoliko postoje (CD, DVD, i sl.)

Konačno, poseban izazov nastaje ako izdavač pripremi udžbenik koji na kraju ne bude izabran u dovoljnoj meri da bude odobren za distribuciju – imajući u vidu prag od 5% (član 17.), a najveći deo troškova mora biti realizovan pre nego što se ta odluka uopšte donese. Ovakva situacija vremenom bi mogla dovesti do dalje fragmentacije tržišta i stvaranja monopola u pojedinim oblastima izdavanja udžbenika.

Nedovoljno ulaganje u razvoj novih udžbenika

Ograničavanje cene udžbenika moglo bi dovesti do smanjenog ulaganja u razvoj kvalitetnijih udžbenika u budućnosti, što negativno deluje na kvalitet obrazovnog procesa.

Neophodno je naglasiti da određivanje maksimalne cene stvara sistemski podsticaj izdavačima da teže ka maksimalnoj ceni i može dovesti do negativnog

efekta da svi izdavači odrede slične cene koje veoma malo odstupaju od maksimalne cene. Dato rešenje u sticaju sa predloženim četvorogodišnjim ciklusom odabira udžbenika suštinski zatvara tržište i onemogućava da se cene prilagođavaju naniže usled pojavljivanja novih izdavača ili novih udžbenika.

Mali izdavači, specijalizovani za pojedine discipline, suočiće se sa dodatnim preprekama kada je u pitanju njihova rentabilnost. Moguće je da su ovi izdavači od samog početka svoje aktivnosti na tržištu ponudu prilagodili relativno skromnom broju udžbenika koje izdaju, ali mora se imati u vidu da ekonomija obima uvek čini da veći izdavači imaju manje jedinične troškove po odštampanom udžbeniku, tako da je opterećenje za male izdavače još značajnije.

Pored ukidanja instituta maksimalne cene Predlogom zakona ukida se još jedan institut, čija primena nije u potpunosti ostvarila očekivane rezultate i efekte – utvrđivanje procenta - cenzusa za uvrštavanje udžbenika u katalog udžbenika.

2) Ukidanje procenta -cenzusa za uvrštavanje udžbenika u katalog udžbenika

U važećem Zakonu o udžbenicima predviđen je procenat od 5% za uvrštavanje određenog udžbenika u katalog udžbenika nakon izjašnjavanja škola. Navedeni institut imao je za cilj smanjenje broja izdavača udžbenika. Naime, smatrajući da je broj izdavača udžbenika visok (79 licenciranih izdavača udžbenika u 2015.) i da će se uvođenjem cenzusa smanjiti broj izdavača čime bi se unapredila oblast izdavanja udžbenika. Takođe je važna i činjenica da veliki broj licenciranih izdavača nije ujedno pokazivao i stvarni broj aktivnih izdavača koji je bio značajno manji od broja licenciranih izdavača.

Očekuje se da će ukidanje ovog instituta podstaći osnivanje novih privrednih subjekata i da će postojeće izdavače stimulisati da među većim brojem izdavača koji predstavljaju konkurenciju na tržištu, razvijaju nove udžbenike.

3) Obezbeđivanje dostupnosti niskotiražnih udžbenika

Članom 15. Predloga zakona propisano je da javni izdavač, kao posebnu organizacionu jedinicu, obrazuje Centar za niskotiražne udžbenike za pripremanje i izdavanje niskotiražnih udžbenika, te da javni izdavač preko Centra izdaje niskotiražni udžbenik ukoliko izdavač sam ne izdaje taj niskotiražni udžbenik.

U članu 11. Predloga zakona su precizno definisani pojam i obeležja niskotiražnih udžbenika, finansijske obaveze izdavača kao i mehanizam kojim se stvara zakonski osnov za izdvajanje sredstava iz budžeta Republike Srbije na osnovu odluke Vlade, u slučaju da sredstva prikupljena od izdavača ne budu dovoljna za finansiranje izdavanja niskotiražnih udžbenika:

„Niskotiražni udžbenik je udžbenik čiji su direktni i indirektni troškovi proizvodnje i zavisni troškovi prodaje veći od maloprodajne cene.

Niskotiražnim udžbenikom smatra se:

- 1) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine;
- 2) udžbenik prilagođen potrebama učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;
- 3) udžbenik za ogledne programe;
- 4) udžbenik za sticanje obrazovanja po posebnim programima (obrazovanje u inostranstvu, programi za talentovane učenike i sl.);
- 5) udžbenik za predmete koje pohađa manje od 2% učenika i polaznika od ukupnog broja učenika i polaznika u generaciji koja pohađa isti program.”

Ovim članom takođe je propisano da izdavači udžbenika koji ne izdaju niskotiražne udžbenike imaju obavezu da učestvuju u obezbeđivanju sredstava za izdavanje niskotiražnih udžbenika u iznosu 2% ostvarenih neto prihoda od prodatih udžbenika u prethodnoj kalendarskoj godini i da navedena sredstva obračunaju i uplate na namenski račun javnog izdavača, najkasnije do 31. marta tekuće godine, kao i da će Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, doneti odluku o sufinansiranju pripreme i/ili nabavke niskotiražnih udžbenika, ako ova sredstva ne budu dovoljna za finansiranje izdavanja niskotiražnih udžbenika.

U Republici Srbiji nastava se, pored srpskog jezika, realizuje i na još osam jezika nacionalnih manjina i to za učenike od 1. razreda osnovne do 4. razreda srednje škole, i to na jezicima: mađarskom, albanskom, rumunskom, rusinskom, hrvatskom, bosanskom, slovačkom i bugarskom. Poslednjih godina broj učenika koji su pohađali nastavu na maternjem jeziku približno čini 4% učeničke populacije u Republici Srbiji.

Takođe, još jedan problem predstavlja i nedostatak udžbenika za stručne predmete u stručnim školama, koji takođe spadaju u kategoriju niskotiražnih gde podaci govore da od ukupnog broja učenika srednjih škola u Republici Srbiji, 75% učenika pohađa stručne škole. Broj stručnih predmeta premašuje 1000. Ovaj problem posebno čini teškim i činjenica da je osnovna funkcija srednjeg stručnog obrazovanja osposobljavanje učenika da se lakše uključe u tržište rada, čime se smanjuju troškovi za nezaposlenost i druga socijalna davanja. Osim toga, uslovi i zahtevi na tržištu rada brzo se menjaju, te je potrebno da i stručno obrazovanje, a sledstveno tome i udžbenici poseduju iste karakteristike. Postavlja se pitanje koliko je to moguće ako su nastavni materijali u velikoj meri ili zastareli ili uopšte ne postoje.

Može se smatrati da je navedeno rešenje u Predlogu zakona celovito i da stvara preuslove za osiguranje dostupnosti niskotiražnih udžbenika svim učenicima i otklanja uočene nedostatke u dosadašnjem periodu u pogledu broja, vrste i kvaliteta niskotiražnih udžbenika.

Obaveza izdavača da ulože deo poslovnog prihoda radi razvoja ili da sami objavljuju niskotiražne udžbenike predstavlja pozitivan primer socijalno odgovornog poslovanja unutar jedne važne društvene oblasti i smanjuje potrebu da se niskotiražni udžbenici finansiraju iz budžeta Republike Srbije.

Što se tiče sadašnjeg stanja u pogledu obezbeđivanja sredstava za izdavanje ovih udžbenika, ukazujemo na činjenicu da je promet na evidencionom računu broj: 840-31080845-07 - Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja - taksa od neto prihoda izdavača, u periodu 01.01.-31.12.2017. godine iznosio ukupno 42.334.634,04 dinara. U skladu sa odredbama Zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetskom sistemu ("Službeni glasnik RS" broj: 93/2012) kojim su sopstveni prihodi direktnih budžetskih korisnika postali opšti prihodi budžeta Republike Srbije, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja ne ostvaruje sopstvene prihode po navedenom osnovu od 31.10.2012. godine, odnosno, sve uplate sredstava na ime uplata takse od neto prihoda izdavača u korist računa broj: 840-31080845-07 - Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja - taksa od neto prihoda izdavača, usmeravane su u opšte prihode budžeta Republike Srbije.

U periodu od 01.01.2015. godine do danas Ministarstvo nije aktiviralo ni jednu menicu.

Takođe, dodatnu korist i značaj ovog instituta koje donosi Predlog zakona jeste postojanje kapaciteta Zavoda za udžbenika čije odeljenje u Novom Sadu ima zaposlene urednike i lektore za izdavanje udžbenika na jezicima nacionalnih manjina.

4) Razvoj digitalnih udžbenika, priručnika i drugih nastavnih sredstava

Iako je i Zakonom iz 2015. godine udžbenik definisan kao osnovno didaktičko sredstvo, u bilo kom obliku ili mediju (član 2.); u praksi nije došlo do razvoja digitalnih udžbenika, priručnika i drugih nastavnih sredstava u odgovarajućoj meri.

Nakon usvajanja ovog zakona Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja će započeti intenzivnu saradnju sa izdavačima kako bi se povećao broj digitalnih udžbenika, priručnika i drugih nastavnih sredstava i time stvorili savremeni nastavni sadržaji koji su prilagođeni uzrastu i interesovanjima učenika. Osnovni cilj digitalizacije nastavnih sadržaja je interaktivan prenos znanja i unapređenje učeničkih postignuća, kao i praćenje savremenih trendova u oblasti obrazovanja i vaspitanja.

5) Efikasniji rad komisije za odobravanje rukopisa udžbenika i racionalniji način angažovanja stručnih lica

Predlog zakona predviđa da Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja obrazuje komisiju iz reda zaposlenih ili angažovanjem drugih stručnih lica što će biti bliže uređeno pravilnikom. Na taj način se rešava problem dopune lista i kvaliteta pregledača na koji je već ukazano u delu koji se odnosi na probleme u primeni važećeg Zakona. Osim toga, iz razloga glomaznosti komisije Zavod će obrazovati komisije, imajući u vidu dosadašnje iskustvo koje pokazuje da su za pregled rukopisa optimalne komisije od tri člana.

3. Da li su razmatrane mogućnosti za rešavanje problema bez donošenja akta?

Ministartvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je razmotrilo mogućnost usvajanja izmena i dopuna važećeg Zakona o udžbenicima ali je utvrđeno da obim neophodnih izmena i dopuna ne pruža mogućnost da se na drugi način reše uočeni problemi, te stoga probleme u primeni Zakona nije moguće rešiti bez donošenja novog zakona,

4. Zašto je donošenje novog Zakona najbolji način za rešavanje problema?

U tačkama 1. i 2. detaljno je obrazloženo zbog čega je neophodno doneti novi Zakon o udžbenicima, kao i razloge usled kojih je primena određenih instituta važećeg Zakona o udžbenicima ili nemoguća ili nije dala očekivane rezultate pa je stoga potrebno ukinuti navedene institute. Pored navedenih nedostataka važno je napomenuti da su pojedine procedure i odredbe važećeg Zakona komplikovane i necelishodne. Na osnovu uočenih problema tokom dvogodišnje primene utvrđeno je da su propisane procedure složene, neefikasne i dugotrajne i da nastavak primene propisanih procedura u važećem Zakonu u pogledu odobravanja, izbora i praćenja udžbenika, priručnika i nastavnih materijala (čl. 21-33.) kao i korišćenja dodatnog nastavnog materijala (član 34.) ne bi imao očekivani pozitivni uticaj na razvoj novih udžbenika, priručnika i nastavnog materijala.

5. Na koga će i kako najverovatnije uticati rešenja u Zakonu?

Primena novih rešenja će prvenstveno pozitivno uticati na razvoj i podizanje kvaliteta novih udžbenika, priručnika i drugih nastavnih materijala čime se direktno

unapređuje kvalitet obrazovnog i vaspitnog procesa i stvaraju uslovi za unapređivanje učeničkih postignuća.

Učenicima će Predlog zakona obezbediti kvalitetniji i dostupniji udžbenik za sve predmete, imajući u vidu odredbe koje se odnose na niskotiražne udžbenike i način finansiranja pripreme i/ili nabavke i dodele udžbenika i priručnika koji su pre svega namenjeni za materijalno/socijalno ugrožene porodice, kao i za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Ovakvo rešenje je i u funkciji postojećih strateških ciljeva iskazanih u relevantnim dokumentima Republike Srbije, ali takođe i Evropske unije, pri čemu se posebno insistira na činjenici da će predložena rešenja doprineti smanjenju osipanja iz obrazovnog i vaspitnog sistema.

Nastavnik shodno predloženim rešenjima, dobija mogućnost sigurnijeg i kvalitetnijeg izbora i većeg uticaja na obrazovanje u celom sistemu, tako što Predlog zakona propisuje da odluku o promeni udžbenika može doneti nastavničko veće na obrazloženi predlog stručnih veća za oblast predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu, o čemu u roku od osam dana od dana donošenja odluke obaveštava Ministarstvo, i pre redovnog roka za naredni izbor udžbenika, ukoliko za tim postoji opravdana potreba.

Predlogom zakona štiti se i budžet roditelja imajući u vidu da će povećana ponuda i konkurencija među izdavačima biti praćena i smanjenjem cena udžbenika. Takođe, treba istaći da je Predlogom zakona propisano da nastavnik može preporučiti učenicima korišćenje dodatnog nastavnog sredstva ali bez uslovljavanja kupovine od strane roditelja. Kupovina dodatnog nastavnog sredstva od strane roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika može se vršiti isključivo po pribavljenoj saglasnosti Saveta roditelja i pribavljenoj pojedinačnoj saglasnosti svakog roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika učenika.

Očekuje se da će ukidanje instituta „maksimalne cene” i instituta „cenzusa za uvrštavanje udžbenika u Katalog udžbenika”, motivisati privredne subjekte u oblasti izdavanja udžbenika da ulažu u razvoj i unapređivanje kvaliteta udžbenika, pored ostalog i usled povećanja tržišne konkurencije.

Takođe se očekuje da će stvaranje preduslova za razvoj novih udžbenika, priručnika i nastavnih sredstava omogućiti i povećanje postojećeg broja autora čime se dodatno pozitivno, zdravom konkurencijom utiče na unapređenje kvaliteta udžbenika, priručnika i nastavnih sredstava.

Rešenja u Predlogu zakona pozitivno će uticati i na izdavače udžbenika uvođenjem brže i efikasnije procedure odobravanja rukopisa udžbenika.

Usvajanje novog Zakona treba da osigura dostupnost niskotiražnih udžbenika za sve učenike, čime se pozitivno utiče na kvalitet i pravednost obrazovnog i vaspitnog procesa i postignuća učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, obrazovnog procesa na jeziku nacionalne manjine, kvalitetu oglednih programa, kvalitetu obrazovanja po posebnim programima (obrazovanje u inostranstvu, programi za talentovane učenike i sl.) kao i nastavnog procesa na predmetima koje pohađa manje od dva posto učenika i polaznika od ukupnog broja učenika i polaznika u generaciji.

Ukazujemo na činjenicu da je Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja koji je stupio na snagu 7. oktobra 2017. godine predviđena mogućnost da ustanova stekne status Resursnog centra za asistivne tehnologije u obrazovanju i vaspitanju čime su stvoreni preduslovi za veću dostupnost novim, naprednim i kvalitetnim asistivnim tehnologijama i pomagalima za najveći broj dece i učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

6. Kakve će troškove primena zakona izazvati građanima i privredi, a naročito malim i srednjim preduzećima

Primena novog Zakona ne stvara dodatne direktne i indirektno troškove za građane kao ni dodatne javne rashode budžeta Republike Srbije.

Kada je u pitanju dodatni trošak recenzentske komisije izdavača za rad nastavnika kao obaveznog člana ove komisije, očekujemo da će korist koju će izdavač imati znatno opravdati ovaj trošak, imajući u vidu da će kvalitetu njegovog udžbenika znatno doprineti iskustvo nastavnika i njegova uloga i iskustvo u obrazovno-vaspitnom procesu.

7. Da li su pozitivne posledice donošenja zakona takve da opravdavaju troškove koje će on stvoriti?

Budući da donošenje novog Zakona ne stvara dodatne direktne i indirektne troškove za građane kao ni dodatne javne rashode budžeta Republike Srbije i da novi Zakon unapređuje regulisanje oblasti izdavanja udžbenika može se smatrati da su efekti usvajanja Predloga zakona o udžbenicima pozitivni i opravdani. Takođe, ovim Predlogom zakona obezbeđuje se dostupnost niskotiražnih udžbenika, obezbeđuje se razvoj digitalnih udžbenika, priručnika i drugih nastavnih sredstava, a ujedno se povećava efikasnost celokupnog postupka odobravanja udžbenika i osigurava veći kvalitet udžbenika.

8. Da li se zakonom podržava stvaranje novih privrednih subjekata i tržišna konkurencija?

Odgovor na ovo pitanje je pozitivan i obrazložen je u tač. 1. i 2.

9. Da li su sve zainteresovane strane imale priliku da se izjasne o Nacrtu zakona o udžbenicima?

Odbor za javne službe Vlade Republike Srbije je na sednici od 1. decembra 2017. godine, na osnovu člana 41. stav 3. Poslovnika Vlade („Službeni glasnik RS”, br. 61/06 – prečišćen tekst, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/1 i 76/14), doneo Zaključak 05 broj: 0114-11763/2017 kojim je, na predlog Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, odredio sprovođenje javne rasprave o Nacrtu zakona o udžbenicima i usvojio Program javne rasprave o Nacrtu zakona o udžbenicima.

Javna rasprava o Nacrtu zakona o udžbenicima (u daljem tekstu: Nacrt zakona) je sprovedena u periodu od 6. do 26. decembra 2017. godine, a tekst Nacrta zakona je bio objavljen na zvaničnoj internet stranici Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja www.mpn.gov.rs i na portalu e-uprave. Takođe je bila otvorena generička imejl adresa (javnaraspava@mpn.gov.rs) na koju su dostavljene primedbe, predlozi i sugestije. Tribina o Nacrtu zakona organizovanaje 15. decembra u Beogradu, u sali Skupštine grada Beograda.

Nacrt zakona je sačinila Radna grupa koju su činili predstavnici Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice, Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Pedagoškog zavoda Vojvodine, JP „Zavod za udžbenike”, Udruženja izdavača udžbenika, nastavnih sredstava i učila Srbije, Udruženja Roditelj, Saveza učitelja Republike Srbije, Nacionalne organizacije osoba sa invaliditetom Srbije, Zajednice škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i škola.

Za učestvovanje u javnoj raspravi su pozvani izdavači udžbenika, obrazovno-vaspitne ustanove, nadležni zavodi, nadležni saveti, nacionalni saveti nacionalnih manjina i ostali zainteresovani subjekti.

Primedbe na tekst Nacrta zakona i predlozi i sugestije za njegovu dopunu dostavljani su putem e-pošte, kako je naznačeno u Programu javne rasprave ali i putem pošte.

- **JP „Zavod za udžbenike”** je dostavio obrazložene primedbe koje se odnose, između ostalog, na potrebu da se donese poseban zakon o Zavodu za udžbenike, s obzirom na činjenicu da je taj zavod jedini javni izdavač udžbenika i s obzirom na dosadašnje poslovanje; dao je predlog kako da se definiše poseban član u Nacrtu zakona koji bi se odnosio na javnog izdavača i obaveze koje ima kod pripreme i objavljivanja izdanja; dao je predlog koji se odnosi na obavezu da je svaki izdavač dužan da obezbedi udžbenike za školu koja je izabrala njegove udžbenike, tako da su svi izdavači čiji su udžbenici izabrani i uneti u katalog dužni da obezbede te udžbenike svima koji su ih izabrali, uz propisivanje kaznenih odredbi za nepostupanje; u kontekstu iznetih primedbi i uz navođenje konkretnih podataka predložio je da se briše član 14. Nacrta Zakona o udžbenicima koji se odnosi na Centar za niskotiražne udžbenike.

- **Izdavačka kuća „Atos”** je dostavila obrazložene primedbe koje se odnose, između ostalog, na čl. 2, 6, 13, 16 i dr. koji se odnose na upotrebu termina „udžbenički komplet“ i predlaže da ostane u upotrebi samo termin „udžbenik” (prema navodima izdavačke kuće, termin „udžbenički komplet“ kao skup udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava čiji je sastav utvrđen Planom udžbenika, predstavlja skriven način da se od roditelja koji plaćaju taj „komplet“ (i države koja obezbeđuje udžbenike za ugrožene socijalne kategorije), izme novac i za ona dodatna nastavna sredstva koja nisu neophodna); na čl. 13. i 42. – predlaže uvođenje licence za izdavače (kao što je bilo predviđeno ranije važećim propisima), pod određenim uslovima: 1) da ima izdavački plan, 2) urednika za odgovarajuću oblast i 3) sedište u Republici Srbiji, kao i mogućnost oduzimanja licence na pet godina u određenim situacijama. Navodi da bi Ministarstvo imalo koristi od vođenja tog registra kao i mogućnost da bude efikasan mehanizam za suzbijanje korupcije.

- **Udruženje izdavača udžbenika, nastavnih sredstava i učila Srbije** dostavilo je obrazložene primedbe koje se odnose, između ostalog, na čl. 10. i 14, koje se odnose na niskotiražne udžbenike i Centar za niskotiražne udžbenike (da se u članu 10. stav 2. tačka 5. posle reči „generaciji“ briše se tačka i doda tekst: „koja pohađa isti program”, kako se ne bi ukinula mogućnost privatnim izdavačima da u određenim oblastima izdaju udžbenike, a u članu 14. stav 4. da se posle reči „polaznika” briše tačka i doda tekst: „ukoliko izdavač nije zainteresovan da sam izdaje taj niskotiražni udžbenik”; u članu član 34. stav 3. posle reči „roditelja” staviti tačku a tekst: „i pribavljenoj pojedinačnoj saglasnosti svakog roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika učenika” brisati, jer smatra da je Savet roditelja dovoljno kompetentan organ i da nema potrebe ovo uslovljavati i pojedinačnom saglasnošću; na čl. 18. st. 4. i 5. član 21. stav 4. tač. 5. i 6. član 33. stav 10, član 35. stav 3, član 44. stav 3, član 45. stav 1, radi terminološkog usklađivanja.

- **Zajednica škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom Republike Srbije** je dostavila obrazložene primedbe koje se odnose, između ostalog, na podnaslov člana 4. tako da umesto: „Udžbenik sa prilagođenim pismom i /ili formatom” glasi: „Prilagođen udžbenik”, jer smatra da deklarisanje samo za prilagođavanje pisma i formata nije prihvatljiva i da treba staviti opštu formulaciju koja se kasnije može pravilnikom bliže urediti; u vezi sa navedenom primedbom su i primedbe na član 4. st. 1. i 3.; predlogom za član 11. stav 5. ispravlja se tehnička greška; u članu 21. stav 4. tačka 6) predlaže da se nakon reči „prilagođenom”, doda nova formulacija: pismu i formatu za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, jer je pismo Brajevo a format uvećan.

- **Mreža organizacija za decu Srbije (MODS)** je dostavila obrazložene primedbe koje se odnose, između ostalog, na dodavanje novog člana u zakon kojim se uvode besplatni udžbenici (obrazovanje treba da bude besplatno za svu decu, što je u skladu sa članom 28. Konvencije o pravima deteta.); na član 2. stav 1. - dopuniti odredbom da će se definisati rokovi kao i strategija uvođenja digitalnih udžbenika u škole (podržava uvođenje digitalnih udžbenika kao sastavni deo reforme obrazovnog procesa, kako bi udžbenici bili dostupniji, jeftiniji, ali uz definisanje rokova i strategije uvođenja digitalnih udžbenika u škole); na član 9. stav 1. - da se proširi tako da se mera finansiranja odnosno sufinansiranja pripreme i/ili nabavke udžbenika, priručnika, nastavnih sredstava i pomagala, pored socijalno i materijalno ugroženih odnosi i na svu decu, a da će se u najkraćem roku (narednoj školskoj godini) proširiti i na decu iz porodica koji su korisnici jednokratne novčane pomoći, kao i na porodice sa troje i više dece bez obzira da li su oni istovremeno u obrazovnom sistemu (s obzirom da je prema Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja propisano da sistem obrazovanja i vaspitanja mora da obezbedi za svu decu jednakost i dostupnost ostvarivanja prava na obrazovanje i vaspitanje zasnovanom na socijalnoj pravdi i principu jednakih šansi bez diskriminacije; da se uvede novi član koji predviđa najvišu cenu udžbenika, odnosno zadržati član 35. trenutno važećeg Zakona o udžbenicima (kako bi se unapredila dostupnost obrazovanja, i radi planiranja roditeljskog budžeta); na član 33. stav 1. - da se doda stav kojim se reguliše uloga Saveta roditelja u ovom procesu, odnosno da se preciziraju mehanizmi koje Savet roditelja ima u odabiru udžbenika. Istovremeno, da je potrebno predvideti mogućnost uključivanja učenika u proces odabira udžbenika (veoma je značajno da Savet nema samo deklarativnu ulogu, odnosno ulogu potvrđivanja izbora udžbenika); na član 35. stav 1. – da se pojasni ovaj član koji se odnosi na obezbeđivanje izabranih udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava (precizirati kada je to i pod kojim uslovima moguće činiti); član 36. stav 1. – dopuniti odredbom kojom će se definisati na koji način će se vršiti praćenje kvaliteta udžbenika i njihovo vrednovanje (predlaže da se Nacrtom zakona detaljno uredi pitanje praćenja kvaliteta udžbenika i njihovog vrednovanja postavljanjem jasnih kriterijuma i standarda kao i da se predvidi uključivanje roditelja/staratelja i učenika u proces ocenjivanja udžbenika) ; na član 40. stav 1. - dodati i tačku 5) koja glasi da bi udžbenik trebalo da bude povučen iz upotrebe ako je svojim sadržajem u suprotnosti sa odredbama člana 12. Zakona, kojim je regulisano poštovanje zabrane diskriminacije i principa jednakih mogućnosti.

- **Agencija za borbu protiv korupcije** dostavila je obrazložene primedbe koje se odnose na potrebu otklanjanja rizika korupcije i unapređenje postupaka odobravanja i izbora udžbenika. Date su sugestije, između ostalog, da se umesto predloženog rešenja precizno uredi postupak odlučivanja povodom prijave da je lice koje učestvuje u postupku davanja stručne ocene, stručnog mišljenja, odnosno ekspertskog mišljenja u sukobu interesa, kao i da se propišu odgovarajuće sankcije; da se preciziraju kriterijumi koji će se koristiti prilikom donošenja odluke o izboru udžbenika i da se precizira postupak izbora; da se precizira šta se smatra donacijom, poklonom i dr; da se posebna pažnja posveti praćenju kvaliteta udžbenika; da rizik korupcije predstavljaju i neprecizne formulacije, kao i nepostojanje jasno propisanog roka i široka diskreciona vlašćenja organima javnih vlasti. Posebno je data procena rizika korupcije po pojedinim odredbama Nacrta zakona sa preporukama za njihovo otklanjanje (čl. 9, 10, 21, 22, 24, 25, 26, 33, 35, 36, 39, 43. i 45).

- **Zainteresovana lica/građani** su dostavili primedbe, i to **Marko Petrović** na član 2. (udžbenik i udžbenički komplet) da se definiše radni udžbenik i odnos udžbenik / radna sveska / radni udžbenik, a prema planu udžbenika; **Dužanka Milovanović** je posebno dala primedbe koje se odnose na potrebu da se obezbede besplatni udžbenici za osnovnu školu, da komplet udžbenika ne prelazi 10% težine deteta, kao

i da se detaljnije uredi pitanje praćenja udžbenika; **Marko Marković** smatra, između ostalog, da očekivani efekti od liberalizacije tržišta udžbenika 2002. godine nisu postignuti (viši kvalitet a niža cena), kao i da na slobodnom tržištu nisu svi učesnici ravnopravni jer nemaju obavezu štampanja niskotiražnih udžbenika ali i da postoji monopol na tržištu pojedinih privatnih kompanija; **Dušan Lukić** na član 18. (da se posle stava 1. doda sledeća rečenica „U Katalog se uvršćuju udžbenici za isti predmet u istom razredu koje su izabrale škole koje pohađa najmanje 5% učenika određene generacije.” Smatra da je rešenje u dosadašnjem zakonu dobro i da je zbog velikog broja izdavača potreban cenzus od 5% da bi se određeni udžbenik koristio); na član 22. (stav 1. se menja i glasi: „Stručnu ocenu kvaliteta rukopisa udžbenika (u daljem tekstu: stručna ocena) daje komisija koju formira Zavod od članova Liste ocenjivača i zaposlenih u Zavodu za svaki predmet po nivoima i vrsti obrazovanja“, a da se stav 2. briše. Smatra da predloženo rešenje u Nacrtu i brisanje liste ocenjivača omogućava razne zloupotrebe, a da su osobe koje su izabrane za ocenjivače prošle obuku i listu ocenjivača ne treba ukidati). **Branka Vesić** je dala konkretne primedbe koje se odnose na dopune učenja koja podižu nivo obrazovanja u nastavi maternjeg srpskog jezika i koja bi bila uneta u udžbenike srpskog jezika; **dr Đorđe Jovanović** na član 1. stav 4. (da se briše kao suvišan); na član 11. stav 2. (novi predlog za taj član); član 12 stav 1. (da se pojasni princip jednakoh mogućnosti); član 22 stav 1. (predlaže učešće i predstavnika roditelja); član 41 stav 1. (predlaže da se za vršenje nadzora formira i posebna nezavisna komisija); novi član (47.) ili dopuna člana 17. (predlaže da se udžbenici štampaju na recikliranom papiru, mekom povezu...i da se štampaju za jedno polugodište, a ukupno dva za celu godinu, u cilju smanjenja cene i težine udžbenika); novi član (48.) da se obezbedi antimonopolsko ponašanje, da jedan izdavač može da ima do 49% tržišnog učešća po udžbeniku.

Ministarstvo je razmotrilo sve iznete načelne i pojedinačne sugestije, primedbe i predloge iznete u javnoj raspravi i usvojilo sve primedbe koje su u skladu sa konceptom Nacrta zakona i usvojenim strategijama u oblasti obrazovanja i vaspitanja.

10. Koje će se mere tokom primene novog Zakona o udžbenicima preduzeti da bi se omogućila primena usvojenih rešenja?

Odluke i druge mere:

1. Odluka Vlade o finansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele, odnosno sufinansiranju pripreme i/ili nabavke udžbenika i priručnika, a naročito za učenike i polaznike koji su socijalno i materijalno ugroženi, kao i za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom (član 10.)

2. Odluka o izboru udžbenika za prvi i peti razred, koji će se koristiti od školske 2018/2019. godine, škole treba da dostave Ministarstvu najkasnije do 15. maja 2018. godine (član 46.)

3. Akt javnog izdavača kojim usklađuje organizaciju i način rada sa ovim zakonom, u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog zakona (član 47.)

Pravilnici:

1. Pravilnik o načinu prilagođavanja udžbenika propisuje ministar nadležan za poslove obrazovanja (član 6.)
2. Pravilnik o bližim uslovima i pitanjima od značaja za izdavanje niskotiražnih udžbenika (član 11.)
3. Pravilnik o planu udžbenika (član 17.)
4. Pravilnik o standardima kvaliteta i uputstvo o njihovoj primeni (član 18.)

5. Pravilnik o bližim uslovima i kriterijumima za izbor drugih stručnih lica koja se angažuju ukoliko u Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu nisu zaposlena lica sa odgovarajućim obrazovanjem i odgovarajućih stručnjaka iz koji će biti angažovani ukoliko Zavod odnosno Pokrajinski zavod u zakonskom roku ne dostave ministru stručno mišljenje (član 23. I član 25.)
6. Pravilnik o visini naknade za rad članova komisije koji vrše ekspertizu udžbenika, odnosno odgovarajućih stručnjaka koji će biti članovi komisije za pripremu ekspertskog mišljenja ukoliko nadležni savet ne dostavi ekspertsko mišljenje u roku (član 26.)
7. Pravilnik o bližim uslovima i kriterijumima za izbor stručnjaka koji vrše ekspertizu i odgovarajućih stručnjaka koji će biti članovi komisije za pripremu ekspertskog mišljenja ukoliko nadležni savet ne dostavi ekspertsko mišljenje u roku (član 26.)
8. Pravilnik bližim uslovima o načinu praćenja kvaliteta udžbenika i rezultata korišćenja u obrazovno-vaspitnom radu (član 37.)
9. Katalog udžbenika za osnovne škole i Katalog udžbenika za srednje škole (član 19.).

Podzakonski akti za sprovođenje novog zakona biće doneti najkasnije u roku od jedne godine od stupanja na snagu zakona, a podzakonski akti doneti do stupanja na snagu ovog zakona primenjuju se ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom, do donošenja novih podzakonskih akata na osnovu ovog zakona (član 47.)

U pogledu postupka praćenja kvaliteta udžbenika Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja će nizom mera pratiti kvalitet odobrenih udžbenika koji su u upotrebi (aplikacija na sajtu zavoda, ankete zaposlenih i učenika, neposredno praćenje, kontrolni pregledi udžbenika po prigovorima stranaka), dok će sva pitanja od značaja za praćenje kvaliteta udžbenika biti uređena podzakonskim aktom čime je dodatno naglašen značaj ovog postupka.

IZJAVA O USKLAĐENOSTI PREDLOGA ZAKONA SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE
--

1. **Predlagač:** Vlada
Obrađivač: Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

2. **Naziv propisa:** Predlog zakona o udžbenicima
(Draft Law on Textbooks)

3. **Usklađenost propisa sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum), odnosno sa odredbama Prelaznog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima između Evropske zajednice, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Prelazni sporazum)**
 - a) **Odredba Sporazuma i Prelaznog sporazuma koja se odnose na normativnu sadržinu propisa:** Sporazum, Naslov VIII Politike saradnje, Član 102. Obrazovanje i stručno osposobljavanje
 - b) **Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma i Prelaznog sporazuma:** Opšti rok utvrđen članom 72. Sporazuma
 - v) **Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma:** Potpuno
 - g) **Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma**
 - d) **Veza sa Nacionalnim programom za integraciju Republike Srbije u Evropsku uniju: /**

4. **Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije**
/

5. **Ukoliko ne postoje odgovarajuće nadležnosti Evropske unije u materiji koju reguliše propis, i/ili ne postoje odgovarajući sekundarni izvori prava Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost, potrebno je obrazložiti tu činjenicu. U ovom slučaju, nije potrebno popunjavati Tabelu usklađenosti propisa. Tabelu usklađenosti nije potrebno popunjavati i ukoliko se domaćim propisom ne vrši prenos odredbi sekundarnog izvora prava Evropske unije već se isključivo vrši primena ili sprovođenje nekog zahteva koji proizilazi iz odredbe sekundarnog izvora prava (npr. Predlogom odluke o izradi strateške procene uticaja biće sprovedena obaveza iz člana 4. Direktive 2001/42/EZ, ali se ne vrši i prenos te odredbe direktive).**
/

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava EU prevedeni na srpski jezik?

ne

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik EU?

ne

8. Učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti

ne